

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

STEV.—NO. 787.

CHICAGO, ILL., 12. oktobra (October 12th), 1922.

LETO—VOL.—XVII.

Upravištvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

Poziv proletariatu za zedinjenje v socialistični stranki.

Pregled in osebna izjava.

EUGENE V. DEBS.

Kapitalistična svetovna vojna je bila že pred dolgim končana, ko sem meseca aprila leta 1919 stopil v ječo, da odslužim desetletni zapor, ker sem protestiral proti potegnitju te dežele v vojni metež, v najbrutalnejšo moritev človeškega rodu, v katero so jo vlekli njeni plutokracijski sovražniki. Iz dna srca sem odobral mafijski st. lousiske konvencije socialistične stranke, v katerem je otvorjeno, brez strahu, izjavila arvoželjni ameriški plutokraciji, da je vojna hudodelstvo nad človeštvom.

Debs opisuje položaj.

V času, ko sem bil odveden v zapor, je bila socialistična stranka, dasiravno s progoni precej razrahljana radi njenega vojnega stališča in radi vsled splošnega kaosa, še zmerom enotna stranka. Res je, da je precej njenih postojank radi notranjih bojov, ki so jih povzročila različna mnenja med člani stranke, in radi silnih persekucij od zunaj, razpadlo in članstvo drugih se je znižalo, toda stranka sama je ostala nedotaknjena do konvencije, ki se je obdrževala štiri mesece pozneje, na kateri se je pojavil razkor in spremenil stranko v kopo bojujočih se frakcij.

V dobi, ki je sledila, so zaporne oblasti odgnale vse socialistične, radikalne in liberalne publikacije tistim jetnikom, ki so bili obsojeni na podlagi takozvanega espionažnega zakona; ta nalog so dobile iz Washingtona, in zaporne avtoritete so ga vestno izvrševale in uničevale vse publikacije tako hitro, kakor so jih prejemale.

V takih okoliščinah nismo mogli biti poučeni o nazorih in sporih nasprotujočih si frakcij, razun, v kolikor smo mogli semintja dobiti kak list, ki se je ognil paznega cenzorja in nam dal vsaj malo luči, ali kadar je bilo kako pismo naših sodrugov toliko srečno, da se ni znašlo v cenzurjem košu in je dospelo v naše roke. V teh pismih sodrugov, ki so nekoč stali rama ob rami socialistični stranki, sedaj razdvojeni, razbiti

v frakcije, ki so si izkopale prepade druga od druge, v vročem medsebojnem boju — v teh pismih so bile vsakojake obdolžitve; razni pisci so zatrjevali pravilnost svojih stališč in povdarjali, da je edino njihova frakcija legitimna in da le ona zasluži, da se izrečemo zanjo.

Na tem mestu se želim vstaviti toliko časa, da povem, da nisem imel nikdar volje za frakcijske boje. Jaz ne morem in nikakor nočem poseči v frakcijsko vojno. Jaz lahko razpravljam in argumentiram s sodrugji, toda jaz se ne morem in se ne bom udal jezi in se zatekel k boju z njimi radi mišljenskih razlik, ki jih imamo. Oni so poštenei kakor sem jaz in če se ne morem strinjati z njimi, jih lahko pustim pri miru in oni se ne morejo pričakati z menoj če se jaz nočem z njimi. Vsa moč in sredstva, ki jih imam, omejena dovolj v najboljšem slučaju, so potrebna ves čas za boj proti kapitalizmu, našemu skupnemu sovražniku, in niti trenotka nimam na razpolago za spore in boje z mojimi brati, zato absolutno odklanjam ponižati se na tako stališče.

Opravičba.

Radi nasprotujočih poročil in zahtev, ki so prihajala name v zapor v Atlanto, in radi nezadostnih zanesljivih informacij, ki mi jih je bilo mogoče dobiti, sem se odločil, da se ne izrečem za nobeno stran dotlej, dokler ne bom izpuščen in pridem po vestnem preiskovanju, po zaslišanju vseh strani, do jasne slike in potem podam svojo izjavo in izrečem svojo pripadnost. Na nesrečo sem kmalu po odhodu iz ječe zbolel, posledica duševnega in fizičnega glada, kateremu sem bil izročen v zaporu in radi brutalne persekucije, kateri sem bil izpostavljen pred končno sodbo obravnavo. Ko je bila napovedana vojna, so se pričele naše težave in so se večale ko smo bili kriminalno vrženi v krvavi ples. Zasledovani smo bili od profitarških agentov in špijonov, sovraženi od njihovih zapeljancev kot izdajalci dežele, bili smo v nevarnosti pred napadi in gro-

zili so nam z umori, sploh, vsi kapitalistični načini preganjanja in zatiranja so bili vslužbeni proti nam. Kratko rečeno, mi smo bili legitimni plen brutalnih patriotov, njihovih političarjev, duhovnikov, urednikov, nemalo delavskih vodij(?), vse njihove armade in drugih najetih sebičnežev. Po teh živce-preizkušavajočih dogodkih je sledil zapor, kar je vzelo vsega skupaj približno pet let; v takih okoliščinah ni čudno, da je bilo moje zdravje omajano, in da kljub prizadevanju mesec za mesecem dobiti svojo staro moč nisem mogel radi fizične oslabelosti zavzeti mesto mojih prejšnjih aktivnosti in to naj bo moje opravičilo, zakaj nisem podal te izjave, ki je tukaj, že pred dolgo časa.

Naj se ne domneva, da polagam na to izjavo, ki jo podajem, kako važnost, kajti jaz govorim samo zase in za nikogar drugega. Z njo izvršujem le obljubo, dano mojim sodrugom, da podam svojo izjavo in izrečem svoje stališče, kadar se bom čutil za to sposobnega. S tem izvršujem torej le svojo obljubo.

Za socialistično stranko.

Ko sem si vzel dovolj časa za proučavanje medsebojnih diferenc, ko sem govoril s sodrugi različnih frakcij in se poučil o diferencah med njimi, ko sem se poglobil v čitanje literature raznih struj in pazno preudaril njihove argumente drug proti drugemu, ko sem preštudiral komplicirano situacijo v obstoječih okoliščinah kolikor sem največ mogel, *sem prišel do definitivnega zaključka, da je moje mesto v bodoče, kakor je bilo v preteklosti, v socialistični stranki, in v njenih vrstah, pod njeno zastavo bom služil delavskemu razredu in socialni revoluciji* in temu delu se bom posvetil z vsemi svojimi močmi, kakor hitro se mi vrne moja izrahljana moč, da bom v stanju pričeti z mojimi prejšnjimi aktivnostmi.

Pred petindvajsetimi leti sem stal pri zibelki, iz katere je izšla sedanja socialistična stranka, dete Ameriške Železničarske Unije, in od tistega časa sem korakal z njenimi sodrugi, pa naj je sijalo solnce, ali če so divjali viharji. Veselil sem se njenega napredka in upal vanjo, kadar se je umikala, toda moje srce je bilo vedno v stranki, rojeni od unije, v kateri sem vršil boj, ki me je prvič pogнал v jetniško celico, in v tisti temi je odprla moje oči luč socializma, spoznal sem njegove svetle cilje in osvojil si je lojalnost moje duše in vsako rdečo kapljo krvi mojega srca vseskozi od tistega časa.

Nikakega razloga ne vidim, zakaj naj bi dezertiral socialistično stranko sedaj. Dal sem boljši del mojega aktivnega življenja njej in zakaj naj bi se sedaj obrnil od nje, zakaj naj bi sedaj skušal razdirati to, kar sem pomagal vsa ta leta borbe in persekucij graditi? *Priznam, da je stranka delala napake, in da ni danes to kar bi jaz rad videl da bi bila, toda isto bi bila resnica*

o vsaki drugi stranki, kateri bi se pridružil. Če socialistična stranka ni revolucionarna delavska stranka kakor bi morala biti, jo lahko napravi mo, da bo, ampak če se misli, da je to nemogoče, kako je potem mogoče napraviti tako stranko z enakim materijalom, z istimi sodrugi, z istimi končnimi cilji, samo s tem da se osvoji drugo ime in se koraka pod drugo zastavo?

Ime ni važno.

Vsi priznavamo, da je v borbi delavskega razreda za strmoglavljenje kapitalizma potrebna politična in industrijalna organizacija, in če bi morali po dvajsetih letih naših naporov in najboljših moči, ki smo jih imeli, priznati, da smo delali za ponesrečeno stvar in da ne moremo napraviti socialistične stranke za pravo politično organizacijo v razredni borbi, potem bi jaz iz tega izvajal, da bodo ponesrečeni tudi vsi drugi poizkusi zgraditi tako stranko pod drugim imenom.

Razcepitev stranke in nadaljne cepitve odstopivših frakcij je nas oslabilo in postavilo v impotenco v najkritičnejšem času, ko bi morali držati trdno fronto, in za nas pogubne razmere so bile vabilo kapitalističnim gospodarjem za uvajanje tiranskih zakonov, pod katerimi se nam krati svoboda govora in naši najpogumnejši sodrugi so ali v ječi ali pa na poti vanjo. Bodi mo veseli, da doba razdorov izginja in da naraščajo znamenja o vračanju zdravega razuma, pa tudi reakcija postaja vedno večja, ki nas bo poglala v edinstvo vsled potrebe samoohrane.

Naj tukaj dodam, če bi mislil dezertirati socialistično stranko, *kar ne nameravam, bi ne storil tega v uri njene največje slabosti, potem ko je razdejana in se bori v svoji oslabelosti. Prav v takem času moram izkazati svojo zvestobo njenim načelom, karkoli so že njene napake, s tem, da ji stojim ob strani kakor stojim sedaj in bom v njenih bodočih bojih z vsemi močmi, ki jih imam.*

Mnogo preudarjanja.

Ni bila lahka stvar zame priti do tega zaključka. Prestal sem marsikako bolj v procesu, ki me je dovedel do tega koraka. Videti sodruge, o katerih vem, da so enako lojalni naši stvari, enako zvesti in vestni v njeni službi, s katerimi sem bil skupaj v trenčih razredne borbe in katere imam enako rad — videti te sodruge v boju med seboj v nasprotujočih si frakcijah, prizadevajoče diskreditirati druga drugo, je bil zame obžalovanja vreden prizor in mi zadal bolečine in žalost, ki se jih ne more opisati.

Poznam precej članov Workers Party in Proletarian Party in vem, da so jih vodili k stališču, ki so ga zavzeli, najboljši motivi in da so poštene v svojih prizadevanjih zgraditi stranko, ki bo služila delavskemu razredu in revolucionarni borbi. Te sodruge čislam kakor čislam naše in napram njim se bom ravnal v tem smi-

da, zaupno v veri, da se bodo difference, ki nas ločijo, v gotovem času izgladile z neizprosno logiko dogodkov, in da nas bo čas našel zopet združene, skupaj korakajoče ramo ob rami v borbi za strmoglavljenje kapitalizma in osvoboditev delavskega razreda.

Svetovni kapitalizem je danes v stadiju fizične zrušitve in moralnega bankrota in edino socializem lahko reši svet pred pogreznjenjem v barbarizem starih vekov. Kako nujno potrebno je torej, da strnemo naše sile in si nabereemo dovolj moči za velikansko nalogo, ki je pred nami!

Debs poziva delavstvo v akcijo za stranko.

To leto je posebne zgodovinske važnosti v združenih državah. Velika priložnost poziva na preizkušnjo našo sposobnost in veličino, da se koristimo z njo. Stari politični stranki kapitalizma trohnete v svoji gnilobi in korupciji. Tisoče in tisoče volilcev ju zapušča v razočaranju in iščejo druge, ki bi bila vredna njihove zaslombe. Ta druga je socialistična stranka in v kampanji, ki je v teku, se mora ta fakt manifestirati v vseh ozirih in v ta namen moramo vposliti vse naše moči.

Zamislite se za trenotek v sedanje razmere v tej deželi in kakšne bi lahko bile, če bi delavski razred znal razumno rabiti organizirano industrijsko silo in svojo politično volilno moč!

Zavzemimo se vsi skupaj slediti pozivu k dejavnosti, pogumu in k sposobnosti misliti in delati. Lotimo se dela, da utrdimo stranko! Razkopane vrste se lahko postavi na prejšnjo moč, samo ako hočemo! Postojanke, ki so bile rušene se lahko reorganizirajo in tisoči članov, ki so nas zapustili, se lahko privede še enkrat nazaj. *Na delo, sodrugi, v vseh državah, na vsi strani!* Mi imamo stranko, ki jo je treba utrditi in ojačati, obnoviti časopise, pričeti moramo z največjo kampanjo in v tem VELIKANSKEM DELU ZA SLUŽBO DELAVSKEMU RAZREDU JE PROSTORA ZA VSE IN VSI SMO MU POTREBNI!

Dajmo takoj poskrbeti sredstva, da pošljemo vsakega govornika in organizatorja, kolikor jih je mogoče dobiti, na polje našega dela!

Za socialistično časopisje.

Pomagajmo našemu časopisju, ki je bilo skoraj zadušeno v kleščah kapitalizma, obnovimo naročnino in pridobivajmo mu novih naročnikov, takih, ki so pripravljeni čuti naš glas in iskajo na našo literaturo kakor še nikdar prej!

Poživimo naše lokalne socialistične organizacije, udeležujmo se sej in se navdajmo navdušenja kakor smo ga imeli nekoč, v vsakem kraju pričnimo s pridobivanjem novih članov, da na ta način organiziramo mogočno socialistično arado. Tisoči so sedaj zreli za našo stvar in čakajo, da postanejo člani socialistične stranke!

Plačujmo točno članarino in skrbimo, da bo v naših blagajnah dovolj sredstev za financiranje socialistične propagande, skrbimo, da bodo naše aktivnosti čim večje, da se bo čul naš glas in bojno geslo prodirajočega socializma!

Organizirajmo shode vsepovsod, obdržujmo jih v dvoranah, na javnih krajih, na uličnih vogalih, med seboj, v šolah, cerkvah, vsepovsod, in skrbimo, da se jih bo ljudstvo udeleževalo, da bo čulo edino živo besedo, nauk socializma!

Organizirajmo sistematične kampanje za širjenje socialistične literature. Letaki, brošure, listi, knjige, vse to se dobi za mal denar in tone in tone se mora razvesti med maso!

Izrabimo kolone lokalnih listov, v kolikor so nam dosegljive. Stotine teh listov je nam odprti in bodo priobčevali naše reči, ako bodo krat-

EUGENE V. DEBS.

ke in stvarne. Kolone teh listov naj bodo vsakdanji dokaz, da so socialisti v kraju in da je SOCIALIZEM dnevno vprašanje.

Sklenimo z vso resnostjo, da je bitka v teku in jo bomo vodili, dokler ne zmagamo. Naša stvar je stvar ljudstva in naša naloga je, da ga zdramimo in pridobimo v borbo za njegovo osvoboditev. Petdeset tisoč članov v naši stranki na volilni dan in sto tisoč kmalu, ko pošlje novoletno solnce svoje žarke na svet!

Kooperacija z industrialno organizacijo.

Postavimo se kot stranka v celoti za industrialno organizacijo delavstva in pomagajmo z vsemi našimi močmi, ne samo, da doseže svojo industrialno solidarnost, ampak da mu stojimo ob strani v vseh njegovih borbah, ki jih ima z brezsrčnimi bosi in da v teh bojih nudimo njim, njihovim ženam in otrokom vso našo moralno in gnotno pomoč. *Mi smo njihovi tovariši delavci, njihovi interesi so naši interesi, naša stranka je njihova stranka in mi se moramo bojeva-*

ti roka v roki v vseh naših bojih proti skupnemu sovražniku vse dneve v letu!

Politični jetniki.

In pred vsem imejmo v vidu naše razredne vojne jetnike in prisezimo, da morajo biti osvobojeni. Oživimo našo agitacijo in boj v njihov prilog, da se jih osvobodijo jetniških zidov, da se izbriše ta madež kapitalistične infamije: Nobe ne izjeme ne sme biti. Zadnji izmed njih mora biti rešen krutega objema kapitalističnih osvajevalcev. Tako dolgo, dokler bodo Tom Mooney, Warren Billings, Ralph Chaplin in množina drugih gnili v črnih luknjah kapitalizma, smo mi vsi onečašчени in moj del tega dolga njim me drži bdečega ponoči. Jetniki iz delavskega razreda po californijskih in texasških ječah, poslani v nje dolgo pred vstopom te dežele v vojno, ne smejo biti pozabljeni. Oskrbeti moramo imenik vseh in kjerkoli so in kakršnekoli so njihove afiliacije ali neafiliacije, če so v ječi zato ker so se bojevali za delavstvo, *so naši sodruzi* in mi delamo krivico sebi in njim, če bi zahemarili delo za njihovo osvoboditev. Niti ne smemo ignorirati ali kazati strahopetno brezbriznost napram tistim, ki so pod obtožbo v Michiganu, Californiji in drugih državah, in tistih, ki so pod poroštvom, ki so bili bodisi aretirani, obtoženi in sojeni na podlagi "kriminalnega sindikalizma" — zakon, ki ga je uveljavila črno-rokarska banda, da uduši protest delavskega ljudstva proti patriotskim tatovom. Vsakdo izmed teh žrtev je naš sodrug in persekucija je njegov izkaz pravične borbe, naša dolžnost pa je, da jih branimo pred kapitalističnimi žreli.

Vprašanje Internacionalne.

Vprašanje priključitve Internacionali je seveda zelo važno, ampak po mojem mnenju ni potrebno, niti se ne bi smelo odločati o njem sedaj. Ljuti spori med raznimi internacionalami se polagoma uhlajajo in v gotovem času bodo izginili, vsaj do take meje, da bo omogočeno napraviti delovni dogovor za zedinjeno fronto, dokler pa ne pride ta čas, je po mojih mislih bolje, da se držimo strani in damo naš čas in naše energije rekonstrukciji naše razrahljane stranke. To nas bo za en čas popolnoma vposlilo in ko bomo imeli jako stranko, ki bo kaj štela, ne bomo imeli glede afiliacije nobenih težav.

Stališče napram drugim delavskim strankam.

Moje mnenje je, da bi morala biti taktika naše stranke prijateljsko zadržanje napram vsem strankam in organizacijam, ki so bojevene delavske organizacije, tudi če so revolucionarne v popolnem socialističnem smislu besede, in te odnošaje gojimo kolikor največ mogoče, z gotovimi pridržki, da ne kompromitiramo naše stranke in da jo varujemo pred vsem, kar bi ji škodovalo. Do gotove stopnje imajo vse te stranke skupne interese in dogaja se, da pridejo časi, v katerih je skupna akcija z dobrimi rezultati

mogoča, ki se pa ne morejo nikdar doseči s takiko popolno izolacije.

Debs poziva proletariat na stran ruske revolucije.

Za zadnjo stvar sem rezerviral infinitivno važno vprašanje ruske revolucije, kateri sem dal takoj v njenem začetku vso svojo zvestobo in to od srca rad in na tem mestu se zavežem, da bom delal zanjo z vsemi svojimi močmi, dokler ne bo ta velikanski zgodovinski dogodek triumfalno končal svoje delo. Neglede, kakšne so bile njene napake, niti kaj se ji predbaciva, je ruska revolucija, v svojem ogromnem pomenu za rusko ljudstvo in kar obljubuje postati za zatirana izkorščana ljudstva, največji, najsijajnejši in najdalekosežnejši uspeh v vsej zgodovini človeštva. Vzeto v poštev, da se je organizirala proti nji brezprimerna opozicija z divjim, neutolajljivim sovraštvom, z brezskrotnimi spletkami in zarotami, spremljani z zlobo, najhujšo mržnjo in brutalnim maščevanjem vsega kapitalističnega sveta, vključivši njegove oborožene invazije in napade, je čudež stoletij, da je vse to srečno prestalo in da je danes dalj in bolj gotova doseči svoje cilje kakor kedaj poprej od časa, ko je prvič pretresla kapitalistične pirate sveta iz njihovih sanj o svetovnem gospodstvu.

Dejal sem, da Lenin kot vtelesenje ruske revolucije je največja stvar, ki je prišla iz svetovne vojne in to je tudi sedaj moje pozitivno prepričanje.

Ruska revolucija pod vodstvom Lenina in Trockija je zgodovinski začetek mednarodne revolucije, ki ji je odločeno pomesti kapitalizem in militarizem z zemljskega površja. Ruski sodrugi se danes bore za osvoboditev delavstva vsega sveta. Kar so prestali in pretrpeli v njihovi zvišeni borbi za svobodo človeka, za napredek dobe, za boljše življenje bodočih generacij, je nad človeško govorico in bo zabeleženo edino v končnem osvobojenju človeštva izpod okrutnosti in zločinstva v zgodovini stoletij.

Sovjetska vlada je začetek samovlade ljudstev po svetu. Prestala je združene napade in njena rdeča zastava svobode še sedaj vihra v triumfa kljub vsem črnim zastavam kapitalizma in piratstva, ki jo obkrožajo.

Začetek ljudske samovlade.

Sovjetska vlada, krepko dete revolucije, krščeno v svoji dragoceni krvi, posvečeno svojim visokim idealom, je nepremagljiva. Stoji in stala bo kot spomenik revolucionarnega duha v katerem je bila rojena, krutega despotizma katerega je premagala in uničila, neprecenljive krvi, ki je lila iz njenih hrabrih braniteljev, in miru, svobode in zadovoljstva, katerega ima doseči za vse človeštvo.

Torej vsa čast ruski revoluciji in sovjetski vladi, naj živi in uspeva, naj se širi njen duh, glorijska dvajsetga stoletja!

Vsi se zedinimo, vzhod in zapad, sever in jug, po vsem svetu, in obljubimo našo lojalno in neomejeno pomoč našim ruskim sodrugom, dokler ne bo nepremagljiva revolucija, ki so jo oni pričeli, zavzela svoj triumfalni potek in dossegla mir in svobodo za ves svet!

***

Delo, ki ga lahko vsakdo opravlja.

BEN HANFORD.

(Leta 1904 je napisal Ben Hanford predležeči članek za socialistično časopisje. Kakor je bil ta poziv važen takrat, tako je važen danes. Socialistično časopisje in socialistična literatura je najboljša sredstvo za propagando. In vršiti jo morajo organizirani sodruzi, pa tudi tisti zavedni delavci, ki radi enega ali drugega vzroka niso člani soc. organizacije.)

Najboljše in najvažnejše delo v socialističnem gibanju je tisto, ki ga lahko vsakdo opravlja. Neglede, kaj ta ali oni sodrug ne more napraviti, vsakdo izmed nas LAHKO širi socialistično literaturo. To delo si v stanu opravljati in tvoja DOLŽNOST JE, DA GA VRŠIŠ.

In to je najvažnejše delo v našem gibanju. Vsak socialist v Zedinjenih državah mora med svoje tovariše širiti socialistične liste, socialistične letake, brošure in knjige. To je delo, ki ga je treba vršiti vse dneve v letu, posebno pa še v volilnih kampanjah. V času pred volitvami ljudje rajše čitajo take stvari in to jih približuje socializmu. Ljudstvo je v tem letu bolj pripravljeno čitati našo literaturo ko kedaj poprej. Bil bi zločin, če bi sodrugi ne izrabili priložnosti ter s tem zanemarili širiti glas socializma med neorganizirane mase.

Vsak sodrug naj gleda na to, da bodo njegovi sosede dobivali socialistične liste, da se razdaja mednje socialistične letake in brošure. Vsakdo naj si oskrbi svoj delokrog za to delo, socialistična organizacija pa naj podvzame korake, da bo vršila sistematična socialistična propaganda v njenem okolišu.

Če delaš v tovarni, agitiraj med svojimi tovariši delavci in jih seznanjaj s socialističnimi nauki in razdajaj mednje socialistične letake. Če spadaš v učiljo, delaj isto med unijskimi člani.

Ne prepuščaj tega dela komu drugemu. IZVRŠUJ GA SAM — IN NE ODLAŠAJ.

Zaupaj v tiskano besedo. Premisli o njeni važnosti. In ko boš vedel to, tedaj ne boš več zanemarljal tega tako važnega dela. S širjenjem poznanja socializma med delavskimi masami jačamo socialistično armado. ŠIRITE SOCIALISTIČNI TISK.

***

Če ne bodo delavci agitirali za svoje časopisje, ne bo nihče opravil tega dela namesto njih. Če hočejo delavci kdaj zmagati, ne smejo pozabiti, da morajo to doseči s svojo inteligentnostjo. Kajti le, če bodo dovolj inteligentni, bodo znali svojo zmago prav porabiti in prevzeti v družbi vodilno vlogo.

Človek je izbirčen pri jedi. Še bolj potrebno je to pri čitivu. Nihče ne mara uživati strupa v jedilu; v čitivu ga marsikdo hlasta.

SEMINTJA.

Svoboda izražanja in dolarski patriotizem. — Sodnik Carter o konstituciji. — Še ena "prepoved". — Habsburško vino. — Albanska republika. — Za ljudstvo igre-bankirjem vlado.

Leta 1919, ko je divjala v deželi furija stoprocentnega patriotizma, za katerim so stali vojni profitarji, je bil tudi v državi Illinois sprejet zakon, znan pod imenom "overthrow act of 1919", naperjen proti ljudem, ki mislijo, da se razmere in vladni sistemi lahko spreminjajo in da ni potrebno da ostane na svetu vse tako kakor je. Propaganda za strmoglavljenje kapitalizma je na podlagi omenjenega zakona kaznjiva, posebno še, če se v taki propagandi rabi besedo "revolucija". Žrtve tega zakona so bivši člani komunistične delavske stranke milijonar Wm. Bross Lloyd, svoječasn član socialistične stranke, in sedemnajst drugih, ki so bili obsojeni na večletne ječe. Apelirali so proti obsodbi, postavili varščino in tirali zadevo na višje sodne instance.

...

Vsi sodni tribunali so odobrili razsodbo prvega sodišča in obsojencem ostaja še zvezino vrhovno sodišče. Orrin Carter, član illinoiškega vrhovnega sodišča, se ni strinjal z odlokom večine v pogledu apela Lloyda in drugih obtožencev, in je podal izjavo manjšine, v kateri pravi med drugim, da je v mirnih časih ne-previdno izvajati vojne zakone, kajti to bi ljudstvo uverilo, da se jim krati državljanske pravice in ga vodilo k še večji nezadovoljnosti.

...

Progresivec lahko verjame in propagira, naj velja državljanske pravice za vse, tudi za ekstremiste, če se že govori o takih pravicah in če priznamo, da so zapisane v ustavi. Sodnik Carter pravi v svojem poročilu. "Tako v začetku naglasim, da ne gojim nikakih simpatij do nazarov, kakršne imajo Lloyd in njegovi tovariši. Večina teh nazorov se mi zde nesmiselni in so po mojem mnenju posledica ignorance in nezrelega mišljenja, in če bi se jih uvažalo, bi deželi najbrž škodovali. Ampak vprašanje je, če je zaporna kazen za te ljudi v soglasju s konstitucijo. . . Vojna psihologija je povzročila zakone, kakor je illinoiški "overthrow act", ki je tako drastičen in dalekosežen v svojih določbah, da bi bilo mnogo izrekov in govorov, ki so jih imeli naši veliki prvaki v tej deželi, kaznjivi na podlagi tega zakona. . . Če bi bil tak zakon v veljavi v prošlosti te republike, bi moral biti del prvega Lincolnovega nastopnega (inuguracijskega) govora zaplenjen. Deklaracijo neodvisnosti bi se na podlagi določb te postave smatralo za izdajalski dokument in se ne bi smela čitati javno; drugi predsednik te republike bi se moral po določbah takega zakona sodno preganjati, ker je dejal, da ima ljudstvo pravico ubiti tirana v slučaju potrebe in predsednik Jefferson bi bil izpostavljen preganjanju, ko je izjavil, da smatra kak mal upor tu in tam za dobro stvar in potreben v političnem svetu kakor so potrebne nevihte v fizičnem."

...

Plutokracija ne glede na stvari s tega stališča. Njej je neloyalnost deželi vse, kar ne soglaša z načeli

kapitalističnega grabeštva. Propaganda za podružabljenje naravnih bogastev je po mišljenju plutokracije izdajalstvo nad Zedinjenimi državami, četudi konstitucija nikjer ne govori, da so zemeljski zakladi položeni v zemljo za ducat multimilijonarjev. Ampak napredka ne zatro. Tudi car ga je skušal ovirati, kajzer in Habsburžani, pred njimi Bismarck in tisočeri drugi tirani, svet pa je šel naprej, ker je zakon razvoja v duševnem svetu.

...

Generalni pravdnik Daugherty bi rad popravil svoj ugled z raznimi naredbami in ukazi, ki naj bi izbrisali stare grehe. Sodnijska prepoved, ki jo je izposloval zoper pol milijona stavkojočih železniških delavcev, ga je prikazala v luči reakcionarstva in v popolni službi privatnih interesov. To se naj na kak način pozabi z drugo drastično naredbo in izdal jo je v obliki prepovedi, ki določa, da ne smejo imeti ameriški potniški in tovorni parniki nikakih alkoholnih pijač, ravno tako ne smejo prihajati v ameriške luke tujezemski parniki, če se na njih točijo opojne pijače. Fanatični prohibicionisti se vesele, A. D. Lasker, načelnik ameriškega paroplovnega odbora pa izreka bojazen, da bo naredba škodovala ameriškim parnikom in prometu v ameriških lukah, ker bodo tujezemski parniki pluli v kanadske luke, da se izognejo naredbi. Prohibicija, kakršna je in kakor se jo izvaja, postaja vedno večjo farsa. Neuko ljudstvo pa se zastruplja z žganjem, ki vodi tisočere ljudi v blaznost. Zdravniška komisija v okraju Cook, ki obsega Chicago in okolico, izjavlja, da so se slučajni blaznosti pomnožili nad sto odstotkov od kar je v veljavi prohibicija. Vsaki teden zblazni v tem okraju povprečno 150 oseb, večinoma radi pitja žganja, znan kot "moonshine". Bedaste prepovedi ne ozdravijo socialnih zla. Na razpolago so boljše sredstva, toda ne gredo v prilog korupciji, zato se jih branijo. Ponovni dokaz, kako potrebno je, da se ljudstvo pridruži socialistični stranki, ki bo pomedla z gnilobo v ameriškem javnem življenju, kadar bo ljudstvo hotelo. Da bo hotelo, ga je treba učiti.

...

Senator Borah je imel v Chicagi shod, na katerem je govoril za osvoboditev političnih jetnikov. 5.000 ljudi mu je pritrjevalo, ko je izvajal, da je madež za deželo, ker drži toliko časa po vojni v zaporu ljudi radi njihovega mnenja, ne radi tega, ker so napravili kako zločinsko dejanje. Podružnice Ameriške Legije, organizacija veteranov svetovne vojne, so sprejele protestne resolucije proti dotičnemu shodu in Borahove mu govoru, kar dokazuje, da se niso po vojni ničesar naučili. Niti tega ne morejo razumeti, kako jih dolarški patriotje vlečejo za nos z "bonusom". Veliko bivših vojakov pa se je vendar izpametovalo in ti gledajo na politične jetnike z drugimi očmi, kakor tisti, ki vidijo v njih izdajalce. Politični jetniki morajo biti osvobojeni in dokler ne bodo, moramo delati, da se jim vrne svoboda.

...

Listi so priobčili vest, da je bilo prodano vino iz habsburških kleti na Dunaju. Zanimivo je, kako dobro so bili preskrbljeni z dobrimi pijačami ljudje, ki so živeli in lenarili na stroške avstro-ogrskega ljudstva. To so mogli zato, ker je ljudstvo mislilo, da ga mora vladati vladar "po milosti božji". Sicer pa mase pravzaprav nič ne mislijo. Dvorna gospoda vsepovsod je skrbela, da se je ljudem pripovedovalo, kako so vladarji dobri in blagi, skoro božanstvena bitja. O orgijah na dvorih se ni mnogo čulo. Kdor je govoril o njih, je bil obtožen in obsojen radi "žaljenja veličanstva". V dvor-

nih kletih na Dunaju je ostalo po razpadu monarhije še štiri milijone dve sto petdeset tisoč galonov najboljših vin in likerjev. Le težko se dobi taka vina. Nabavljajo si jih edino ljudje, ki poljubno jemljejo milijone iz ljudskih žepov. Nemška Avstrija je prodala habsburško vino za četrtilijona dolarjev. Računano v ameriškem denarju je dobila za kvort nekaj nad cent. V tej deželi bi stal več dolarjev.

...

Albanija se ne briga veliko za Dardanele in hematije v Mali Aziji, toda ker je balkanska dežela, skrbi, da se vrše bitke med albanskimi rodovi, z jugoslovanskimi četami, s Črnogorci itd. Pri tem Albanci premišljujejo, ali naj bo Albanija monarhija ali republika. Neka vest iz Beograda z dne 3. oktobra se glasi, da je bila Albanija proglašena za republiko. Ahmed bej je baje njen predsednik. Albanija ostane še dolgo ognjenik, in če se bodo hoteli Albanci pomiriti med seboj, bodo skrbele zunanje sile, da se ne bodo.

...

Californijska Standard Oil kompanija bo plačala svojim delničarjem sto procentov dividende. Za delničarje, med katerimi ni delavcev, je to zelo vesela vest. Dividende se lahko plačujejo tudi v novih delnicah ali kakih drugih podobnih vrednostnih papirjih, da ni treba plačati od njih dohodninskega davka. Zelo pametna uredba za denarno gospodo. Ko bo ljudstvo inteligentnejše, bo družabna uredba drugačna, toda ne preje.

...

V New Yorku so se zadnji teden vršile zaključne žogometne (baseball) igre in vse ameriško časopisje jim je posvetilo najmanj polovico svojih strani, tudi skoro vso prvo stran. Kadar so take igre v teku, se 80 odstotkov ameriškega ljudstva ne briga za nobeno stvar. V Chicagi so bile zadnji teden konjske dirke in tisoče in tisoče ljudi v Chicagi je govorilo le o njih in o žogometni tekmi. So pa ljudje, ki se brigajo še za kaj drugega, na primer bankirji. Do deset tisoč ameriških bankirjev je zborovalo zadnji teden v New Yorku in zaključevalo, kakšna naj bo politika ameriške vlade. Vse sklepe, ki jih je napravila konvencija bankirjev, bo moral izvesti kongres, oziroma Hardingova administracija, kajti ameriška vlada je vlada bankirjev in industrialcev. Zopet slika, kako važna je bankirska konvencija in kako malopomembna je konvencija Ameriške delavske federacije ali kake delavske stranke v ameriški politiki. Kadar se bo ljudstvo razun za igre, za pretepe pugilistov, za škandale v "višji" družbi in tako naprej, zanimalo tudi za svoje interese, tedaj šele postane važen faktor, važnejši, kakor pa deset tisoč bankirjev, ki so danes istinska vlada najbogatejše dežele na svetu, toda bogastva niso ljudska posest.

***

Napredek socialistične organizacije v Philadelphiji.

Leo M. Harkins, tajnik socialistične organizacije za mesto Philadelphijo, Pa., je poslal socialističnemu časopisu v objavo daljši članek, v katerem opisuje uspehe, ki jih je dosegla stranka v času po razdorih s sistematičnim delom. Iz njega povzemamo, da je bila soc. organizacija v Philadelphiji pred dvema leti radi frakcijskih bojov in progonovalov zelo razrahljana in članstvo organizacije je padlo na najnižje število od leta 1902. Poleg vseh težav je imela organizacija še nad \$2.000 dolga.

Kopica aktivnih sodrugov se ni ustrašila, pa je pričela z organizacijskim delom z nova. Organizirala je vzdrževalni fond, v katerega so se zavezali plačevati gotovo vsoto razni sodrugi in simpatičarji. Te prispevke so aktivni sodrugi pobirali vsaki mesec po hišah, kajti radi mlačnosti, ki je nastala med delavci, so jih je nekateri pošiljali direktno v urad organizacije.

Organizacija je dobila imenik vseh registriranih socialističnih volilcev, 4.500 po številu, jih uredila po volilnih okrajih, kakor so spadali in potem jim je pričela pošiljati letake; obiskovali so jih agitatorji in jih pridobivali za naročnike socialističnim listom, pobirali prispevke v kampanjske svrhe in jih vabili v socialistično organizacijo in na socialistične shode. Kljub razdvojenosti, kljub cvetoči demagogiji, kljub stankam in slabim časom so sodrugi v Philadelphiji ustanovili od Novega leta sem šest angleških soc. organizacij, eno nemško, in eno židovsko so reorganizirali; vsega skupaj so pridobili v tem kratkem času 400 novih članov. In delo ni končano, kajti v procesu reorganiziranja so še drugi socialistični klubi v Philadelphiji. Z veliki naporji je organizacija znižala svoj dolg od \$2.000 na \$600. V kampanji za znižanje strankinega dolga je nabrala okrajna organizacija nad 200 odstotkov več, kakor je bila nji odmerjena vsota.

Pri zadnjih volitvah je dobila stranka nad 20.000 glasov, še enkrat več, kakor kedaj poprej v zgodovini socialističnega gibanja v Philadelphiji.

Organizacija je zaključila izrabiti vse vire za agitacijo med unijskim delavstvom. Soc. govorniki posejajo unijske seje, na konference se vabi zastopnike unijske, na njihovih sejah se razdajajo socialistični letaki in prodaja socialistična literatura.

Ko se je pričela akcija za nabiranje prispevkov, obleke in hrane za gladno rusko prebivalstvo, je prevzela vodstvo te kampanje socialistična organizacija in dosegla najpovolnejši uspeh. Ko so ekstremisti v Philadelphiji govorili in kritizirali, so socialisti delali in uspehi njihovega dela so bili označeni v sijajnih številkih. Sedaj se vrše poulični shodi, shodi v dvoranah in drugi načini kampanje se pridno porabljajo.

Sodrug Harkins zaključuje svoje poročilo: "Ko so druge organizacije nazadovale v članstvu, smo mi napredovali za 400 članov. Kar smo mi dosegli, dosežejo lahko tudi druge naše organizacije. . . Če bi imeli sodrugi malo več vere vase in v svoje organizacije, ne bi bilo nikakega razloga, zakaj ne bi naša stranka štetela ob koncu decembra 50.000 članov. Philadelphija bo napravila svoj del. Naj store isto tudi druge organizacije socialistične stranke v raznih krajih širom te republike."

***

Za radikalizmom se včasih ne skriva nič drugega, kakor neznanje in površnost. Zahtevati družabno revolucijo je zelo enostavno. Treba je pa tudi vedeti, kako komplicirana mašinerija je človeška družba in poznati njene komplikacije. Kdor se poglubi v to, pride nujno do spoznanja, da ima socialna revolucija nezogibno opraviti s tisočeriimi podrobnostmi, ki jih mora jemati v svoj račun. Prav tako mora tudi uvideti, da potrebuje to komplicirano delo svoj čas. Uničenje družabnih naprav bi se pač lahko opravilo zelo hitro. Toda socialna revolucija ni uničevanje, temveč le odstranitev nepotrebnega in škodljivega, pa uveljavljanje potrebnega in koristnega. Le kdor ne ve in ne razume tega, je lahko tako radikalen, da zahteva revolucijo v 24 urah.

O izjavi E. V. Debsa.

Ko je prišel Eugene V. Debs decembra zadnje leto iz ječe, je socialistično delavstvo čakalo, kako izjavo bo podal z ozirom na frakcijske spore, glede Internacionale in križajočih se mnenj o taktiki.

To izjavo je podal šele sedaj in čitatelji "Proletarca" jo lahkočitajo na 1. in naslednjih straneh tega lista. Dobro je, da jo vsakdo pazno prečita, četudi ji Debs sam ne polaga nobene važnosti, kar je umljivo. Toda je vendar važna, ker je Debsovo ime tako tesno spojeno z ameriškim radikalnim delavskim gibanjem. Debs je bil vsa dolga leta nosilec prapora socialistične misli v Zedinjenih državah in uživa zaupanje in spoštovanje stotisočih delavcev, ne samo socialistov, ampak vseh liberalnih elementov v tej republiki.

O aktivnostih E. V. Debsa od časa, kar je bil izpuščen iz zapor, smo vedno poročali, kakor poročamo o vseh dragih aktivnostih v delavskem gibanju. Pisali smo, da se ne bo vrgel takoj za to ali ono delavsko frakcijo, ker bo skušal stati nad njimi in delati za zedinjenje. To je povdarjal direktno in indirektno večkrat sam. Prizadevanja komunistov pridobiti ga v svoj krog ter da bi obsodil socialistično stranko se niso posrečila. Debs je idealist, humanitarac in revolucionar. Ker je vse to, je proti njegovi naturi vreči se v boj med brati z enakimi cilji. To povdarja tudi v svoji izjavi, ki jo podaja javnosti.

Ko so ekstremisti videli, da se Debs ne bo izrekel za njihove struje, so ga nekateri pričeli že napadati, in Debs jim je odgovoril kratko in stvarno, na koncu odgovora pa jih je pozdravil kot svoje tovariše v razredni borbi. Tudi pri "Radniku" se je našla oseba, ki se je čutila pozvano napasti Debsa, ampak to tega starega borca ne ponižuje.

Tudi E. V. Debs ni popolen in to vsikdar priznava. Vendar pa je njegova zgodovina neomadeževana. Kot človek je poštenjak in njegova edina želja, edini motiv je pomoč delavskemu ljudstvu in boj kapitalizmu.

Ameriško delavstvo vabi v socialistično stranko. Priznava, da ni taka, kakršno bi rad da bi bili, in to velja za vsako delavska stranko. Nobena organizacija ni ena država, občina, skupina ljudi, ni taka da bi ugajala vsem v vseh ozirih. Toda vse se lahko izboljšuje in zakon evolucije je zakon izpopolnjevanja. Tudi za delavske organizacije je veljaven. Ekstremizem odgovarja, da če ni mogoče ustvariti iz socialistične stranke resnično revolucionarno telo za sredstvo v razredni borbi, tedaj ne bo mogoče ustvariti boljše stranke z istimi sodrugi, istim materijalom v enakih razmerah pod drugim imenom. Kajti ime samo na sebi ne šteje. Delo, razumno mišljenje, to velja!

Debs je za zedinjenje in trdno prepričan, da se dogodi. Je za prijateljsko zadržanje napram drugim delavskim strankam in veruje, da če ni zedinjenje že takoj izvedljivo, so v gotovih slučajih mogoče vsaj skupne akcije, ki bodo ustvarjale razpoloženje za enotnost. Apelira na delavstvo, naj reorganizira socialistične postojanke, kjer so razpadle, naj poživijo tiste, ki so v mrtvilu, naj se jih ojača s pridobivanjem novih bojnikov, povdarja važnost socialističnega časopisja, ki je bilo vsled vojne furije skoro popolnoma zatrto in poziva proletariat, naj si ustvari, naj si utrdi svoj tisk.

Glede Internacionale je mnenja, naj bi ameriška socialistična stranka za enkrat odložila vprašanje mednarodne priključitve na stran. Uverjen je, da pride v doglednem času do dogovora med raznimi med-

narodnimi skupinami, dotlej pa naj bi se socialistična stranka posvetila le delu za organiziranje svojih vrst, da postane jaka, vplivna stranka mednarodnega delavstva. Enako stališče je izrekla eksekutiva Jugoslovanske Socialistične Zveze pred clevelandsko konvencijo stranke in naložila svojemu zastopniku, naj ga sporoči in zagovarja pred zborom.

Debs je velik pristaš ruske revolucije, v kateri vidi največji dogodek v svetovni zgodovini, ki je odper vrata prehajanja iz kapitalizma v socializem. Debs se ne strinja z vsem, kar se dogaja v Rusiji, posebno ne s preganjanjem socialnih revolucionarjev, katere ne zagovarja, pač pa je nasproten sistemu političnih jetnikov in smrtni kazni. Toda ruska revolucija ima v Debsu enega izmed najvnetejših pristašev in braniteljev.

Škoda, da je Debs fizično tako utrujen vsled petletnega preganjanja in zapora, da ne more poseči v aktivno življenje tako, kakor bi rad. Kapitalistične šikane so oslabilе zdravje in stari Debs, ki je v življenju pretrpel v boju za delavstvo kot malokdo, se trudi, da se fizično utrdi in se povrne v sprednje vrste ameriških borcev za socializem.

Njegova izjava bo priobčena v vseh socialističnih listih, v letakih, komentirana bo v številnih nesocialističnih publikacijah, omenjalo se je bo na shodih in tako bo čulo o njej milijone delavcev. In morda bo prav on tisti, ki bo pomagal obnoviti zrahljano ameriško revolucionarno delavsko gibanje in ga privedi pod enotno zastavo enotne organizacije.

V tem prizadevanju bo dobil vso pomoč jugoslovanskih socialistov. "Proletarec", glasilo J. S. Z., se je vedno držal stališča tolerantnosti. Na napade ni odgovarjal z napadi, ampak je kazal stvari take kot so. Napadi vzrujajo. Metoda tolerance pemirja razburjene duhove. Težko je urednikom, ki morajo čitati toliko demagogije, odgovarjati nanje v tonu vzdržljivosti. Pri masi, nerazumni masi, vleče demagogija mnogo bolj kakor resnica. Toda socializem sloni na resnici. Zanj so potrebni inteligentni, ne pa nahujskani delavci. Mi verujemo v to načelo ker verujemo v socializem.

Povdarjamo, osvoboditev proletarijata je stvar njega samega. To se milijonkrat ponavlja, toda niti enkrat preveč. Delavstvo se uči, in umsko učenje je počasno, veliko bolj počasno kakor pa naučiti se čevljarstva ali tesarske stroke. Delavstvo mora razumeti pomen organizacije, vedeti mora, kako jih upravljati in skrbeti, da se jih izpopolnjuje.

V prvi vrsti, priti mora v organizacijo. Že to je težavno delo, pridobiva delavce v socialistično organizacijo. Težko je med Amerikanci, težko med Italijani, težko med Jugoslovani, težko med delavci vseh drugih narodov. In kakorkoli je težavno, je vendar najpotrebnejše delo. Raditega je tu Debsov poziv, ne prvi in ne zadnji. "Delavci, organizirajte se v socialistični stranki!"

***

Delo bo v socialistični družbi dolžnost, užitek pa pravica. Na taki podlagi se lahko napravi ravnovesje pravic in dolžnosti, ki je v kapitalistični družbi nemogoče. Organizirati to harmonijo, da bodo interesi skupnosti čim bolj varovani in interesi posameznika čim manj omejeni, je naloga socializma.

Kadar čitate, ali deluje tudi vaš razum, ali samo oči? Čitanje z očmi ne hasni. Da prebavite to kar čitate, morate vpsliti tudi možgane. Samo tako čitanje je plodno.

Delavstvo in politična moč

A. Brisbane piše:

"Louis Seibold, eden najzmožnejših časnikarskih poročevalcev v Washingtonu, pravi, da so politični vodje popolnoma brezbržni, v kolikor se tiče delavskih glasov in delavskega mnenja.

"Kakor pravi Seibold, ki razume vodilne moke javnem življenju in njihove politične načrte bolj v kdorkoli drugi, so politiki odrinili vprašanje delavskih glasov na stran z gesto, kakor da nimajo glasovi delavcev najmanjše važnosti.

"To je interesantno, zagonetno. Vsaka industrija, od olja do jekla, od sladkorne pese do ladjedelnic, ima svojo moč v politiki. Vere imajo v nji svojo moč in njihove predstavnike se pazno poslušajo. Ampak delavstvo, ki šteje tri četrtine vsega prebivalstva, je klasificirano kot element, "s katerim se ni vredno pečati." Kako bi razjasnili to?

"Čisto enostavno — delavstvu v Zedinjenih državah primanjkuje solidarnosti, ker mu manjka homogenosti."

Brisbane s tem misli, da je ameriško delavstvo nesolidarno raditega, ker je stepeno iz različnih elementov iz raznih narodov in plemen.

Homogeno je n. pr. delavstvo v Franciji, kjer so vsi delavci, razun neznatnih izjem, francoske narodnosti, ali v Nemčiji, kjer so vsi delavci Nemci; toda tudi francoskemu delavstvu primanjkuje solidarnosti, nemško pa se je začelo šele zadnje čase združevati v enotni stranki.

Kljub temu je neenotnosti in nerazumevanju med ameriškim delavstvom vendar precej krivo to, da pripada različnim narodnostim. To in to unijo "ronajo" Irce, ono drugo Židje, tretjo Poljake in tako naprej. Črnci ne morejo postati člani marsikake unije. V socialističnem gibanju imamo tudi težave. Ruski sodrug hočejo uvesti v ameriško radikalno delavsko gibanje tako taktiko, kakršne so bili navajeni v Rusiji, dasiravno Amerika ni Rusija. Nemci so zastopali svojo, Poljaki svojo in tako naprej.

Če se kapitalistični politiki ne boje delavskih glasov, da je delavstvo na političnem in tudi na gospodarskem polju tako šibko, ni to zato, ker sem jaz Slovenec, Hrvat ali Srb, tretji Poljak itd., ampak zato, ker je ameriško delavstvo kot celota razredno neenotno, ker mu je vsa duševna hrana zapopadena v kapitalističnem časopisju in mu je raditega v svoji ignorančnosti nemogoče pojmiti, koliko moč ima v svojih rokah. Kadar se je bo delavstvo zavedlo, takrat nastane panika v kapitalističnem taboru, preje ne.

***

Nečedni boji.

V milwauški "Del. Sloveniji" se pojavljajo zadnje čase dopisi, vsi prikrojeni po enem kopitu, spisani od njenega urednika, v katerih vrši boj proti kapitalizmu s tem, da napada slovenske socialiste in njihovo glasilo. Mi smo že povedali, da nimamo prav nobenega nagnjenja za osebne boje. Kogar taki boji vesele, naj jih ima. Ampak pri tem ne gre samo za osebe kot take. Gre se zato, kakšni karakterji hodijo pometati pred brže prage. Pokazati take "pometače" v pravi luči je dolžnost, ki jo imajo socialistični listi do stvari socializma.

Ako ima človek umazane misli, sodi navadno s vseh drugih ljudeh po sebi. Ako je sebičen, tedaj sodi

inge po kopitu sebičnosti. Ako je surovina, nastopa grovo. Očitati Proletarcu, da se poslužuje v svojih konah psovke, pomeni, da tisti, ki mu to predbaciva, sam rabi psovke, kajti pobrane so bile iz kolon njegovega lista.

Človek, ki se je prodajal kapitalistični propagandi, nima pravice kritizirati drugih. Človek, ki ne ve, čem obstoji njegov "revolucionarni" duh, ne more očitati drugim "socializdajstva". Človek, ki daje pridar v svojem listu na razpolago klerikalni reklami, ne more govoriti o "delavskih značajih".

Glede sovjetske Rusije naj prizadeti gospod prečita Debsovo izjavo, priobčeno v tej številki Proletarca. Tem, da človek ne soglaša v vseh ozirih s tretjo Internacionalo, še ni rečeno, da mora sovražiti rusko revolucijo. Pozdravili smo jo, ko se je izvršila, kritiziramo njene napake, kakor jih kritizirajo tudi komunisti, četudi z drugega stališča in druge napake, to je dolžnost nas vseh je varovati uspehe ruske revolucije. Hlinjenje do Rusije je nekaterim ljudem rekla za njihove sebične namene. Zato hočejo, da bi bila bramba Rusije nekaj njihovega monopol in ravno v tem kažejo svoje majhne dušice. Še veliko se bodo morali učiti, predno bodo postali vredni bojevniki za proletarsko stvar.

Urednik "D. S." je objavil tudi kopo vprašanj glede J. R. Z. Sklep zadnje konvencije JRZ je bil, da se premoženje po preteku dveh let izroči v kontrolo treh članov JSZ, in treh SNPJ. To se zgodi v kratkem. Nadzorni odbor je pozvan, da pregleda knjige in premoženje, predno se preda v roke novemu odboru. To omenjamo mimogrede — ne v imenu sedanjega odbora JRZ, ker nimamo te pravice, ampak zato, da ne bi gospodje mislili, da se bojimo njihovih vprašanj.

O vsem drugim dobe odgovor ob pravem času od urovnjenih avtoritet, dasi jim ni za odgovore, ampak stavijo taka vprašanja le z namenom, češ, glejte take v Chicago! Dobro vedo, da ne bi mogli nikomur dokazati nepoštenosti, zato taka bedasta vprašanja, ki, ljudje bodo mislili, morda je pa res kaj? To ni politen boj, ampak umazan, obrekovalen boj, in ta način, ki se ga poslužujejo, dokazuje buržvazno mentaliteto njihovih glav.

Ljudje z umazanimi mislimi se ne morejo povzpeti na nikako višje stališče. Če vidijo lep ženski kip, tako umetniško sliko, jo presoja s stališča pohotnosti. Z istega stališča govorijo o raznih spisih, tikajočih se spolnih zadev. V vsakem odborniku vidijo korumpiranca in najsibo odbornik unije še tako pošten, v obeh takih ljudi ni nič drugega kakor judež, ki prodaja delavce, če le more. In tako se dogaja, da ljudje s tako mentaliteto res volijo korumpiranca v unijske odbore, ker so jim po duši in po karakterju bližje, kakor pošteni. Čim večji je korumpiranec, tim bolj perfektno mašino "političarjev" ima za seboj, in teh mašin je zelo veliko. Številna mesta, okraje in države kontrolirajo in polnijo svoje žepce. Ljudje, ki ne morejo pošteno misliti, na vprašanja, zakaj ne pomejejo korumpiranca, odgovarjajo: "Čemu? Vsi so enaki!" In ko pridejo volitve, so kruki zopet izvoljeni. Greš z dekle v gledališče, v muzej, na predavanje, govorita o literaturi, o tem in onem. Pa te sreča nizkotni stvor in te obsodi: "Ha, videl sem ga. . . ." In v mislih te vidi kot pohotneža, kot žival, ki nima drugega kakor instinkt zadostiti poželenju mesa. Človek je del živalskega sveta in v dolgem procesu, ki je za nami, in v tem, ki je pred nami, bo šele postal človek.

A. P. ČEHOV: ODDELEK ŠT. 6 Prevedel Josip Vidmar.

(Nadaljevanje.)

— Sedaj bi se bilo lepo peljati v koleslju kam iz mesta, — je dejal Ivan Dimitrič in si mel svoje rdeče oči, kakor da bi se bil ravnokar zbudil: — potem pa nazaj domov, v topel, domač kabinet in. . . in si pri kakem dostojnem zdravniku pozdraviti glavobol. . . Že dolgo nisem živel po človeško. Tukaj pa je ostudno! Neznosno ostudno!

Po večerajšnji razdraženosti je bil utrujen in vel in je nerad govoril. Tresli so se mu prsti in po obrazu je bilo videti, da ga silno boli glava.

— Med toplim, domačim kabinetom in temle od delkom ni nobene razlike, — je rekel Andrej Jefimič. — Miru in zadovoljnosti človeka ni izven njega, temveč sta v njem samem.

— Kako to?

— Navaden človek pričakuje dobro ali zlo od zunaj, to se pravi, od koleslja in kabineta, misleč človek pa — od samega sebe.

— Pojdite pridigat to filozofijo na Grško, kjer je toplo in diši po pomarančah, tukaj pa ne pristojta naši klimi. S kom sem že govoril o Diogenu? Z vami ali kaj?

— Da, včeraj, z menoj.

— Diogenu ni bilo treba kabineta in toplega stanovanja; tam je že itak vroče. Leži v sodu in je pomaranče in olive. Če bi se mu pa zgodilo, da bi živel v Rusiji, bi, o decembru niti ne govorim, v maju bi prosil v sobo. Ni vrag, da bi ga zvil od mraza.

— Ne. Kakor sploh nobene bolečine, tako tudi mraza ni, da bi ga moral čutiti. Mark Avrel je dejal: "Bolečina je živa predstava o bolečini: napni voljo, da zamenjaš to predstavo, zavrzi jo, nehaš tožiti in bolečina izgine." To je pravilno. Modrijan ali po domače, misleč, razglabljač človek se odlikuje od drugih ljudi ravno v tem, da prezira trpljenje, z vsem je zadovoljen in ničemur se ne čudi.

— Torej sem jaz idiota, ker trpim, ker sem nezadovoljen in ker se čudim človeški podlosti.

— Zakaj bi tako. Če se boste večkrat poglabljali, boste spoznali, kako ničevno je vse to zunanje, kar vas razburja. Treba je stremeti po razumevanju življenja, v tem je istiniti blagor.

— Razumevanje. . . — se je namršil Ivan Dimitrič. — Zunanje, notranje. . . Oprostite, tega ne razumem. Jaz vem samo to, — je dejal vstajaje in je zno gledal na doktorja: — jaz vem, da me je Bog ustvaril iz tople krvi in živcev, da, gospod! A organska tkanina mora reagirati na vsako draženje, če je sposobna za življenje. In jaz reagiram! Na bolečino odgovarjam s krikom in solzami, na podlost — z ogorčenostjo, na gnusobo s studom. Po mojem mnenju se ravno temu sploh pravi življenje. Čim nižje je organizem, tem manj občutljiv je in tem slabše odgovarja na draženje, in čim višji je, tem bolj je sprejemljiv in tem bolj energično reagira na resničnost. Kako je mogoče ne vedeti tega? Doktor, pa ne ve takih malenkosti! Kdor hoče prezirati trpljenje in hoče biti vedno zadovoljen, mora priti do takega-le stanja, — in Ivan Dimitrič je pokazal na debelega, z mastjo zalitega mužika: — ali pa se mora do take mere v trpljenju utrditi, da bi izgubil vsako občutljivost zanj, to se pravi, z drugimi besedami, jenjati mora živeti. Oprostite, nisem ne

modrijan, ne filozof, — je nadaljeval Ivan Dmitrič razdraženo: — in ničesar v tej stvari ne razumem. Nimam te sposobnosti, da bi razsojal.

— Nasprotno, imenitno razsojate.

— Stoiki, ki jih vi parodirate, so bili izredni ljudje, toda njihov nauk je otrpnil pred dvatisoč leti in se ni niti za kapljico pomaknil naprej in se tudi nebo, ker je nepraktičen in ne — življenski. Uspeh je imel samo pri manjšini, ki preživlja svoje življenje v študiranju in okušanju vsake vrste nauk, večina ga pa ni razumela. Nauk, ki propoveduje ravnodušnost napram bogastvu, napram življenju in udobnosti, in preziranje napram trpljenju in smrti, je popolnoma nerazumljiv za ogromno večino ljudi, kajti ta večina ni nikdar poznala ne bogastva, ne življenskih udobnosti; prezirati trpljenje bi pa zanje pomenilo, prezirati samo življenje, kajti vse človeško življenje sestoji iz občutkov lakote, mraza, žalitev, izgub in hamletskega strahu pred smrtjo. V teh občutkih je celo življenje; človek se lahko muči ž njim, lahko ga sovraži, nikakor pa ga ne prezira. Da, tako, ponavljam, nauk stoikov ne more imeti nikdar bodočnosti, napredujejo pa, kakor vidite, od začetka sveta pa do danes — boj, občutljivost za bolečino, sposobnost odgovarjati na draženje. . . .

Ivan Dmitrič je naenkrat izgubil nit misli, se vstavil in si podrgnil čelo.

— Hotel sem povedati nekaj važnega, pa sem se zamotil, — je rekel. O čem sem že govoril? Da! Torej tole pravim: eden izmed stoikov se je predal v sužnost zato, da je odkupil svojega bližnjega. Torej vidite, tudi stoik je reagiral na draženje, zakaj za tak velikodušen čin, kot je uničenje samega sebe radi bližnjega, je potrebna ogorčenost, sočutna duša. Tukaj v ječi sem pozabil vse, kar sem se učil, če ne bi se še nečesa spomnil. Pa recimo, če vzamemo Krista? Kristus je odgovarjal na resničnost na ta način, da je jokal, se smehljajal, se žalostil, srdil, celo žaloval; on ni šel s smehljajem trpljenju nasproti ni preziral smrti, temveč je molil v vrtu Getzemani, da bi šla mimo Njega ta čaša.

Ivan Dmitrič se je zasmeljal in se vsedel.

— Recimo, da sta mir in zadovoljnost človeka ne izven njega, temveč v njem samem, — je rekel. — Recimo, da je treba prezirati trpljenje in da se ne sme ničemu čuditi. Toda s kakšno pravico propovedujete vi te stvari? Ali ste modrijan? Filozof?

— Ne, filozof nisem, toda propovedovati mora to vsakdo, ker je razumno.

— Ne, jaz bi rad vedel, zakaj se v stvareh, ki se tičejo razumevanja, preziranja napram trpljenju in tako dalje, smatrate za merodajnega? Kaj ste kdaj trpeli? Ali imate kak pojem o trpljenju? Dovolite: ali so vas kot otroka tepli?

— Ne, mojim starišem so se telesne kazni gnusile. (Dalje prihodnjtč.)

Ako čitaš "Proletarca" boš gotovo našel v njemu kaj takega, kar te bo izredno zanimalo. Morda list ves prečitaš in se ti dopade. Pomisli, koliko boljši in popolnejši bi list lahko bil, če bi imel več naročnikov. V to lahko tudi ti pripomoreš. Ko list prečitaš, ga daj prijatelju in ga opozori na članke ali karkoli že, kar te je posebno zanimalo. Ko to večkrat ponoviš ga nagovori, naj se tudi on naroči. Skušaj porabljati ta način.

Tudi potrpežljivost je včasih zelo potrebna socialistična lastnost.

Glasovi iz našega gibanja.

DOPISI.

Slovenskemu delavstvu v Chicagi.

CHICAGO, ILL. — Dne 17. oktobra je zadnji dan na katerega se lahko registrirate. Kdor tega zamudi, ne bo imel dne 7. novembra volilne pravice. Na vsake dve leti se morajo vsi volilci registrirati. Ako nebi zanemariti vaš glas, katerega bi morala dobiti socialistična stranka, se registrirajte.

V nedeljo dne 5. novembra ima slovenski socialistični klub št. 1, JSZ., veliko proslavo petletnice naše revolucije. Vstopnice se dobe pri članih in članicah kluba in v uradu Proletarca. Skrbite, da si vstopnico vsakdo nabavi.

Članstvu kluba št. 1, se sporoča, da bo prihodnja seja v petek dne 20. oktobra. Naj jo nihče ne zamudi, ker bo ena izmed najvažnejših sej v tem letu. Ne pozrite pridobiti vaše prijatelje in znanke za pristop v klub. Židovski sodrugi na "north side" so dobili namo v enem tednu 60 novih članov. Pričnimo tudi mi s kampanjo za pridobivanje novih članov in članic v velikem obsegu.

V petek dne 13. oktobra se vrši v uradu "Proletarca" seja kampanjskega odbora za 26. okraj (preje 34 okraj), sestoječ iz članov slovenskega in češkega kluba. To naj prizadeti člani našega kluba vpoštevajo in se udeležijo te seje. — Tajnik.

Sodrugom v Irwinu in okolici.

IRWIN, PA. — Članstvo socialističnega kluba št. 221, JSZ., pozivam, naj se polnoštevilno udeleži seje v nedeljo 15. oktobra po seji društva Slovenija, SNP.

Na dnevnem redu bodo važne stvari, med drugimi volitve tajnika, ker jaz radi prevelike razdalje ne morem opravljati tega posla naprej.

Sodrugi, pridite na sejo polnoštevilno in poskrbite, da bo ostala naša organizacija na poti aktivnosti, da bo vredna postojanka borbe za socializem.

VALENTIN LAHARNAR, Delmont, Pa.

KLUBOM J. S. Z. V UVAŽEVANJE.

Zadnji teden je bil razposlan na vse klube J.S. Z., kakor tudi na mnogo društev naprednih podpornih organizacij, kongresni kampanjski letak, ki ga je izdala Jugoslovanska socialistična zveza. Člani klubov, kakor njihovi tajniki so prošeni, naj razdele letak našim delavcem v svojih naselbinah, kajti le če bo letak prišel v roke delavcem, bo delo opravljeno in namen od naše strani dosežen.

Letak je poslan brezplačno. Stroški zanj se se pokrili iz fonda za kongresno kampanjo, delno pa iz fonda "Izobraževalne akcije J. S. Z.", kakor je raztolmačeno v letaku.

Še enkrat: razdelite letake med naše delavstvo!

TAJNIŠTVO J. S. Z.

IZ UPRAVNIŠTVA.

"Ameriški Družinski Koledar 1923". — Knjiga, vredna, da jo čitaš. — "Ako se ljudstvo noče zdramiti . . ." — Razočaranja. — Na delo za "Proletarca". — Naše težave.

V kratkem izide "Ameriški Družinski Koledar", letnik 1923, na katerega naše čitatelje že sedaj opozarjamo. Prihodnji letnik koledarja bo ves vezan v plat. Zadnjih par let smo prodajali vezane po \$1, za leto 1923 smo pa ceno znižali na 75 centov, dasiravno tiskarske cene niso skoro čisto nič znižale. Razliko med bomo pokrili z oglasi, kajti drugače nam bi ga bilo mogoče dati za to ceno. Kakor vselej, bo tudi letni koledar okusno urejen. Slike bodo tudi letos nova zbirka in smelo trdimo, da v ilustracijah prenaša naš koledar vse druge podobne publikacije. Uredništvo je poskrbelo za originalne prispevke in prebralo. Tako bodo imeli čitatelji tega koledarja priliko tudi dela najboljših pisateljev, med katerimi omenjamo Antona Čehova, Antola France-a, Guy de Maupassanta in od več drugih. Od slovenskih so zastopani Cankar, F. S. Finžgar, F. Bevk, nadalje pesniki Seliškar in Fran Albrecht. Izmed naših ameriških urednikov bodo zastopani Ivan Molek, F. S. Tauchar in drugi. Koledar bo zelo bogat na informativnih spisih. Vsekako bo knjiga vredna veliko več, kakor pa ji je cena. Sezite po nji takoj ko izide.

V kaosu, ki je nastal v vsem javnem in gospodarskem življenju po vojni, je veliko ljudi, prejšnjih borbov v razrednem boju, razočaranih. Stvari se ne sujeta tako kot bi radi in kot so mislili, da se bodo. Nekateri ne morejo razumeti, zakaj se ljudstvo tako počuti, niti ne, zakaj ima delavsko gibanje, predvsem socialistično časopisje, tako težak boj za obstanek. Enega takega prijatelja našega gibanja nam je pred kratkim prišlo v roko. V njemu piše med drugim: "... ako se ljudstvo noče vzbuditi iz svoje otopelosti, naj pa spi in naj ga vrag vzame. Ta mala peščica bo spreobrnila zaspanih množice, ako se same ne bodo zdramiti . . ." Nadalje omenja, da se ne bo več žrtvoval kakor se je, dasiravno ostane tudi v boju zvest delavski stvari.

Razočaranja so neizbežljiva. Ta niso šele sedanjih let. Ljudje so bili v svojih borbah razočarani že v prejšnjih časih, toda vsi se niso nikdar umaknili borbi. Bil je boj, in razredni boj ni podoben boju kje na kakem bojišču, kjer se bijeta dve nasprotni si armadi za dolgotrajno zmago. Ko je ena popolnoma tepena, je odločeno, vsaj kolikor se tistega boja tiče. Razredni boj je vprašanje razvoja. Mase se ne bodo in se ne morejo zdramiti v par letih. Socialistična propaganda jih drži že dolgo vrsto let in na prvi pogled se zdi, da je bila vse njeno delo brez uspeha. Toda uspehi so očitni. Kdor jih hoče videti, naj primerja razliko med petdesetimi leti in danes. To razliko mora tudi razumeti. Ljudje so se vendar precej naučili, in še se potrebujejo učiti, predno nastanejo boljše razmere. V eni generaciji pa se ljudstvo ne nauči veliko, posebno še ne, če je šolstvo pod kontrolo in vodstvom elementov, ki so v ljudskim interesom sovražni. Kljub te-

mu, ljudstvo se uči in napreduje. Mi nismo razočarani, ker vemo, da je bodočnost namenjena socializmu. Čim bolj bomo učili ljudi, čim več jih bomo organizirali čim bolj sistematično bomo vodili naš boj proti izkoriščevalnemu razredu, tim prej pride sprememba družabnega reda. Razvoj družabnega reda pa ni vprašanje enega ali dveh let, ampak stoletij.

Eugene Victor Debs apelira na ameriško delavstvo, naj podpre in naroča socialistične liste, kajti brez razširjenih socialističnih listov ne bomo imeli močne socialistične stranke. Kateri so socialistični listi? Vsi tisti, ki propagirajo za socialistično stranko, pišejo v smislu konstitucije socialistične stranke, navajajo delavstvo v organizacijo, ga uče in vsposablajo za organizirano družbo. In končno, socialistični listi so tisti, ki jih kontrolirajo socialistične organizacije. Takozvanih delavskih listov je veliko, toda redki so taki, ki bi kazali delavstvu pot do osvoboditve. Kritizirajo kapitalizem, pišejo tudi za unije, toda da bi vodili delavstvo v organizacijo, katera ima za cilj odpravo sedanjega reda, tega ti delavski listi nočejo, ker je večina njihovih urednikov in lastnikov za družabni red kakršen je. Oni mislijo, ali pa se delajo da mislijo, da so kapitalisti lahko pravični napram delavstvu, da se profitarstvo lahko odpravi, da se korupcija lahko iztrebi. To je nemogoče pod kapitalizmom, ki je korenina vseh socialnih zla. Izrjavati to korenino je naloga socializma.

Radi krize in stavk dohodki "Proletarca" v tem letu niso bili zadosti za pokrivanje tekočih izdatkov. V tiskarni imamo dolg in tiskarna nas tirja. Sodrugi in somišljeniki naj to vpoštevajo, pa se lote sedaj, ko so stavke vsaj v nekaterih krajih končane, agitacije za širjenje Proletarca. Čim večje bo število naročnikov, tim manjši bo deficit. Kdor more, naj priskoči listu na pomoč s pripiskom listu v podporo. Kjer je mogoče, naj se priredi veselica ali kaj podobnega v korist Proletarca. Čim več nas bo delalo za stvar, lažje bomo zmagali napore. Zato sledimo Debsovemu pozivu, da naj se z vso vnemo primemo dela za socialistično časopisje in socialistično organizacijo.

Za pomožno izobraževalno akcijo J. S. Z.

so vplačala društva in socialistični klubi v mesecu septembru kakor sledi:

Tek. št. in društ.	Kraj	Vsota.
1—19	SNPJ Mineral, Kans.	\$ 3.00
9—275	SNPJ Maynard, Ohio.	1.00
12—74	SNPJ Virden, Ill.	1.00
14—209	SNPJ Nokomis, Ill.	1.00
15—329	SNPJ Large, Pa.	1.00
17—46	SNPJ Oregon City, Oreg.	1.00
18—183	SNPJ Hudson, Wyo.	3.00
19—400	SNPJ Renton, Pa.	6.00
26—112	SNPJ Bear Creek, Mont.	1.00
29—115	SSPZ Kenilworth, Utah.	1.00
30—151	SSPZ Niles, Ohio.	5.00
33—169	SNPJ Fitz Henry, Pa.	1.00
36—156	SNPJ Muddy, Ill.	2.00
37—394	SNPJ Oakmont, Pa.	6.00
38—120	SNPJ Gallup, New Mex.	2.20
40—290	SNPJ Homer City, Pa.	2.00
44—362	SNPJ Carlville, Ill.	4.00
47—328	SNPJ Madrid, Iowa.	2.00
51—297	SNPJ Ranton, New Mex.	6.00
54—340	SNPJ Wyano, Pa.	1.00

57—225 SNPJ Edison, Kans.	7.50
63—16 SNPJ Milwaukee, Wis.	2.00
64—192 SNPJ Milwaukee, Wis.	2.00
66—259 SNPJ Meadowlands, Pa.	1.00
74—24 SNPJ Jenny Lind, Ark.	1.00
71—1 SNPJ Chicago, Ill.	1.00
77—36 SNPJ Willock, Pa.	3.00
90—454 SNPJ Onnalinda, Pa.	2.82
94—444 SNPJ Cleveland, Ohio.	1.00
99—300 SNPJ Braddock, Pa.	6.00
Klubi J. S. Z.:	
Št. 69 Herminie, Pa.	1.00
Št. 181 Loydell, Pa.	2.00

Skupaj . . . . . \$ 80.52

N. B. Tajniki društev, ki pošiljajo prispevke za "Pomožno izobraževalno akcijo J. S. Z.", so prošeni, naj pošiljajo tozadevne prispevke na sledeči naslov: Frank Petrich, 3639 W. 26th street, Chicago, Ill., ker je tajniški urad J. S. Z. preseljen v Proletarčeve prostore.

Tajništvo J. S. Z.

Kulturni vestnik.

"Čas", septemberska številka ima sledečo vsebino: Frank Kerže: Življenje, pesem. Frank Kerže: Za solncem. Čuda človeškega stroja. A. J. Terbovec: Sreči v nesreči. Janko N. Rogelj: Prva ljubezen. E. A. S.: Glavar med divjaki. Smrt naše zemlje. Mravlje in mravljišča. — Priloga: Gospodinjski oddelek. Književnost.

Naslov revije: Čas, 1142 Dallas Road, Cleveland, Ohio.

"Slovensko Amerikanski Koledar" letnik 1923, izšel v založbi "Glasa Naroda", New York. Vsebuje med drugim Jack Londonove črtice, nekaj opisov o industrijalnih bojih, krajše stvari o zdravstvu, precej slik, ki pa niso posebno izbrane. A. Terbovec ima opis o skrajnem Zapadu Zedinjenih držav, F. Oklesen ima črtico "Slovenska čreda", v kateri pa so vrstice takoj v začetku zmešane, kar stvar kazi, posebno za neuke čitatelje, ki ne poznajo tiskarskega škrata. M. P. ima kratek opis o pokojnem Rev. Buhu. Koledar vsebuje nadalje nekaj podatkov, opise, kot "Walter Rathenau", "O jugoslovanskem kralju in kraljici", nekaj pesmi, "Stoletnica vlaka", itd. Koledar ima 192 strani in je mehko vezan, dasiravno se v oglaših naznanja, da ima trde platnice.—n.

"Zdravje". Prejeli smo revijo "Zdravje" (April-maj) s sledečo vsebino: Deset zapovedi o zdravju. — Garje. — Tuberkuloza. — Dečja higiena; kaj in kako mora vaš otrok jesti. — Umetno hranjenje dojenčkov. — Iz nauka o človeku. Prebavljanje hrane. — O zdravem in bolnem slepiču. — Delovanje društva. — Prijateljstvo knjig o zdravju. — Smrt ušem. — Nalezljive bolezni. — Zajedavci človeškega telesa. — O traku-ljah. — Iz nauka o človeku. Dihala. — Higiena prehrane. Higiena prehrani. — Dečja gojitev. Skrbite, da vam ostane otrok zdrav. — Hrajenje dojenčkov. — Alkoholizem. Prehod užitega alkohola v kri. — O tuberkulozi pri živalih. — Izvestje.

Slovenska izdaja "Zdravja" izhajajo v Ljubljani. Naslov: "Zdravje", Zdravstveni Odsek, Ljubljana, Jugoslavija.

Ta, kakor tudi vsi drugi iztisi revije Zdravje se dobi tudi v založbi "Proletarca". Nabavite si jih, ker boste v njih našli marsikaj koristnega.

RAČUN RAZPEČANIH ZNAMK J. S. Z.

v mesecu avgustu 1923.

Država	Mesto	Redne znamke	Dualne znamke	Izjemne znamke	Prejemniki	Gl. stanu Soc. stranke	Dr. stanu
Ill.	Springfield	16	5	—	6.55	—	—
	Carlville	20	5	—	7.75	—	—
	Chicago N. 1.	30	—	—	9.00	—	—
	Chicago N. 224	5	2	30	2.20	—	—
	Virden	—	—	5	—	—	—
	Nokomis	12	7	—	6.05	\$12.75	100
Kans.	Gross	1	4	8	1.70	.62	—
Ohio	Cleveland	40	—	—	12.00	—	—
	Glencoe	10	2	—	3.70	—	—
	Ramsay	7	—	—	2.00	7.37	—
Pa.	Moon Run	14	—	23	4.20	—	—
	Aliquippa	20	20	—	13.00	—	—
	Avela	7	3	8	3.15	—	—
	Wick Haven	16	—	—	4.80	—	—
	Bon-Air	7	2	—	2.80	—	—
	Herminie	8	7	—	4.85	—	—
	Library	15	2	—	5.10	—	—
	Hostetter	8	—	—	2.40	—	—
	Luzerne	6	—	—	1.80	—	—
	W. Newton	11	2	—	4.00	—	—
	Forest City	8	1	—	2.75	19.62	100
W. Va.	Moundsville	20	—	—	6.00	2.50	—
Totals		281	62	74	\$105.80	\$42.86	100

	Rednih	Dualnih	Izjemnih
Znamk na roki dne 1. avgusta	195	237	100
Znamk dobljenih od gl. stana	700	100	—
	895	437	100
Razpečanih glasom računa	281	62	74
Na roki dne 31. avgusta	614	275	100
Članov prijavljenih v avgustu	479	—	—

v mesecu septembru 1923.

Ark.	Jenny Lind	5	3	—	\$ 2.55	\$ 1.00	\$ 100
Ill.	Carlville	20	5	—	7.75	—	—
	Springfield	4	4	—	2.60	—	—
	Chicago 1	100	—	—	30.00	—	—
	Virden	10	—	—	3.00	—	—
	Chicago 20	33	—	—	9.90	—	—
	Chicago 224	4	1	—	1.55	22.62	100
Iowa	Madrid	7	2	—	2.86	1.12	—
Kans.	Gross	2	3	1	1.65	.63	—
Mieh.	Detroit 210	33	—	—	9.90	4.12	100
Ohio	Cleveland	20	20	—	13.00	5.00	100
Penna.	Avella	5	5	20	3.25	—	—
	Wick Haven	20	—	—	6.00	—	—
	Bon-Air	14	1	—	4.55	—	—
	Moon Run	23	—	—	6.90	—	—
	Herminie	7	4	—	3.50	—	—
	Library	12	3	—	4.65	—	—
	Lloydell	60	—	—	18.00	—	—
	Aliquippa	20	—	—	6.00	—	—
	Johnstown	30	—	—	9.00	—	—
	Hostetter	8	—	—	2.40	—	—
	W. Newton	14	2	—	4.00	—	—
	Forrest City	4	2	—	1.90	29.25	100
W. Va.	Morgantown	50	—	—	15.00	6.25	100
At large	F. K. Okla.	5	—	—	1.50	.63	—
Totals		510	55	21	\$172.25	\$70.62	100

	Rednih	Dualnih	Izjemnih
Znamk na roki dne 1. avgusta	614	275	100
Znamk razpečanih glasom računa	510	55	21
Na roki dne 30. septembra	104	220	100

Frank Knafels, Edmond, Okla., 1 konv. znamko.
Članov naznanjenih v septembru 641

Tajništvo J. S. Z.

ZASTOPNIKI PROLETARCA

ARKANSAS.

Lind: Frank Grile, Box 106.

CALIFORNIA.

San Francisco: Joseph Koenig, 2105 Bush St.

ILLINOIS.

Chicago: Jos. Korsič, 736 N. Broad St.

Chicago: Frank Aleš, 2124 So. Crawford Ave., Frank Zajc, 3639 W. 26th St., Fr. Udovich, 1844 So. Racine Avenue. Frances A. Tauchar, 2827 So. Ridgeway Avenue.

Chicago: Chas. Pogorelec, 3639 W. 26th St.

Chicago: Anton Putz, 5007 W. 25th Place.

Chicago: Ant. Klanšek, 1319 19th St.

Chicago: Ernest Krusic.

Chicago: Chicagofield: Fr. Besjak, 1974 So. 17th St.; Frank Čopi, 1900 S. 17th St.

Chicago: Frank Stempihar, R. F. D. 41, Box W.

Chicago: Chicago: Anton Lukancic, 1034 Lenox Ave., N. Chicago.

Chicago: Chicago: Frank Martinjak, box 607.

INDIANA.

Chicago: J. Musar, Lock Box 441.

Chicago: Mineral: John Brezovar, box 3.

Chicago: Indianapolis: John Krainz, 755 N. Holmes Ave.

KANSAS.

Chicago: Kansas: Frank Čemažar, R. R. 3, box 261.

Chicago: Kansas: John Kunstelj, Box 32.

MICHIGAN.

Chicago: Detroit: Louis Urbanich, 509 Melbourne St., Math

Chicago: Detroit: Urbas, 237 La Belle Ave. Jos. Anžiček, 1432 Ferry

Chicago: Detroit: Ave. E. Jos. Očepek, 939 Hendrie E.

MINNESOTA.

Chicago: Minneapolis: Max Martz, Box 166.

Chicago: Minneapolis: Jakobson: Frank Klun, box 399. Joe Ule, box 814.

Chicago: Minneapolis: John Teran, Box 432.

Chicago: Minneapolis: Jac. Kunstelj, box 913.

NEW YORK.

Chicago: New York: New York Falls: Fr. Petavs, Lover's Leap.

OHIO.

Chicago: Cincinnati: Frank Košir, 1176 Marcy St.

Chicago: Cincinnati: Kline: Frank Germ, Box 31.

Chicago: Cincinnati: Hancock: Frank Kadinik, box 204.

Chicago: Cincinnati: Robertson: Josephine Platner, 515 Van St.

Chicago: Cincinnati: Cleveland: L. Gorjup, 1125 E. 72. St., Jacob Kocjan,

Chicago: Cincinnati: Cleveland: 1273 E. 58th St., Jerry Alesh, 6219 Glass Ave.,

Chicago: Cincinnati: Cleveland: Jos. Kodrich, 1081 E. 66th St.

Chicago: Cincinnati: Cleveland: Cleveland: Jos. Volk, 869 Rudyard Road.

Chicago: Cincinnati: Cleveland: Cleveland: Frank Zorko, 35 Smithsonian St., John Kokošin,

Chicago: Cincinnati: Cleveland: Cleveland: 1006 State St.

Chicago: Cincinnati: Cleveland: Cleveland: Nace Zlemberger, L. box 12.

Chicago: Cincinnati: Cleveland: Cleveland: Kline: Jacob Bergant, R. D. 2, Box 19.

Chicago: Cincinnati: Cleveland: Cleveland: Leonard: Andy Zlatoper, box 22.

Chicago: Cincinnati: Cleveland: Cleveland: Kline: Frank Kogovšek, 710 Pew St., Niles, O.

Chicago: Cincinnati: Cleveland: Cleveland: Lowell: Paul Les, P. O.

OKLAHOMA.

Chicago: Oklahoma: Oklahoma: Joe Kogoy, R. No. 1, box 12.

PENNSYLVANIA.

Chicago: Pennsylvania: Pennsylvania: Mississippi: Jack Kotar, L. Box 7. B. Yerant, box 287.

Chicago: Pennsylvania: Pennsylvania: Cambridge: Fred Ogulin, 227 Locust St.

Chicago: Pennsylvania: Pennsylvania: Wells: Frank Bregar, box 363.

Chicago: Pennsylvania: Pennsylvania: Air: Peter Bukovec, R D 2, box 98.

Chicago: Pennsylvania: Pennsylvania: Lowell in okolica: Paul Les, P. O.

Chicago: Pennsylvania: Pennsylvania: Carpentertown: Jos. Pompe, E. Market St.

Chicago: Pennsylvania: Pennsylvania: Kline: Anton Očepek, box 621.

Chicago: Pennsylvania: Pennsylvania: Lehigh: Louis Krašna, box 218.

Chicago: Pennsylvania: Pennsylvania: Kline: Louis Sterle, Box 12.

Expert: John Frank, S. R. Box 315.

Forest City: Frank Rataic, Box 685. Louis Krašovec, R. F. D. No. 2.

Herminie: Anton Zornik, Box 202, A. Bertl, Box 437.

Homer City: Jack Obed, Box 265.

Irwin: Jerney Kokelj, R. D. 2, Box 135.

Johnstown: Andrew Vidrich, R. R. 7, Box 82.

Johnstown in okolica: Frank Semrov, 829 Bradley Alley, Johnstown.

Lloydell: Anton Grbec, Box 35, Ant. Zalar, Box 152.

Lawrence: John Terčelj, Box 161.

Library: Mike Primožich, box 164.

Luzerne: John Matičič, 376 Miller St.

Martin: A. Zupančič, Box 11.

Midway: Louis Capuder, box 473.

Morgan: J. Kvartič, Box 453.

Meadowlands: Leonard Lenassi, Box 563.

Slovan: John Pirih, Box 77.

Vandling: Jos. Čebular, Box 156.

Verona: John Ban, Box 214.

W. Newton: Jos. Zorko, R. F. D. 2, box 114.

Wyano: Math Drap, box 372.

Yukon: Ant. Lavrich, box 8.

W. VIRGINIA.

Philippi: Bartol Louis, Box 329.

Rendall Creek: J. R. Sprohar, box 2, Pursglove.

Thomas: Frank Kocjan, Box 272.

WISCONSIN.

Kenosha: Frank Žerovec, Box 19, N. Newell St.

Sheboygan: John Miklich, 725 Jefferson Ave.

Ako želi kdo prevzeti zastopstvo za nabiranje naročnikov Proletarca, prodajati Am. družinski koledar, brošure in knjige, naj piše upravnistvu, ki bo poslalo potrebne listine in informacije. Na tu priobčene zastopnike apeliramo, naj skušajo ob vsaki ugodni priliki pridobivati naročnike temu listu. Pravzaprav je dolžnost vsakega slovenskega zavednega delavca agitirati za njegovo glasilo Proletarec.

Ako je ime kakega zastopnika izpuščeno, naj se oglasi, pa bomo popravili imenik.

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnega kluba št. 27. se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 9:30 dopoldne v klubovih prostorih v Slov. nar. domu. Dolžnost vsakega sodru- ga je, da redno prihaja k sejam. — Tiste, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem, pa še niso pri soc. stranki, vabimo, naj pristopijo v naš klub in tako pomagajo pri delu za osvoboditev proletarijata. Prva naloga delavca je, da postane razredno zaveden. Pri tem pa vpoštevajmo geslo: "V organizaciji je moč".

VAŽNO ZA ROJAKE V HERMINIE.

Socialistični klub št. 69, JSZ, zboruje VSAKO TRETJO NEDELJO V MESECU ob 2 popoldne v dvorani društva Frostomislec, št. 87, SNPJ.

Rojaki, pristopite k naši organizaciji, da s tem ojačate naše vrste.

Anton Zornik, Box 202, Herminie, Pa.

TAJNIKOM KLUBOV J. S. Z. NA ZNANJE.

Vsa pisma, denarne nakaznice in vse zadeve tičoč se Jugoslovanske socialistične zveze, je pošiljati v naprej na sledeči naslov:

Frank Petrich, 3639 W. 26th Str., Chicago, Ill., ker je urad J. S. Z. preseljen v Proletarčeve prostore.

Tajništvo J. S. Z.

Tudi egoizem se lahko spravi v službo splošnosti in socializem ima nalogo, da izvrši to. Ubiti se egoizem ne more, ker je prirojen; ali z dobro organizacijo se lahko odstrani njegova škodljivost.

Svetovni kapitalizem se še ni sprijaznil z dejstvom, da je bila v Rusiji revolucija, ki je poteptala načelo izkoriščanja in skuša voditi državo v interesu vsega ljudstva. Razni sindikati iščejo koncesije in ker Rusija rabi industrijo, oddaja koncesije. Človek bi mislil da se bodo v pričo tega kapitalistične vlade nehale upirati priznanju sedanje ruske vlade, ali da jo vsaj ne bodo ovirale v prizadevanjih rekonstrukcije zrahljane dežele, ki je zadnja leta toliko pretrpela. Toda ne! V Parizu, Washingtonu in Londonu še vedno sanjajo, da bo morala Rusija pasti nekega dne na kolena in si uredila državo tako, kakor žele mednarodni kapitalisti.

Pa se motijo, kakor že tolikokrat. Res je, Rusija se bo morala prilagajati razmeram, ker je nemogoče delati skoke, toda država izkoriščevalnega kapitalizma ne postane.

Cezarjevo geslo "Sedaj!"

Juliju Cezarju, ki je eden največjih vojaških voditeljev vseh časov, je bil čas največja beseda na svetu. Geslo tega rimskega vihravega generala je bilo najkrajše, samo par črk: SEDAJ! — Danes, devetnajst stoletij pozneje, se je smisel časovne vrednosti poglobil še bolj, in posebno v slučaju bolezni smo se naučili ne samo zdraviti bolezen takoj, sedaj, nego jo tudi čemo- goče preprečiti. Če trpite radi zaprtja, slabe slasti, vetrov, zabasanosti, nervoznosti, glavobola ali kakega drugega takega želodčnega križa, ki zahteva naglo izčiščenje črevesja, vzemite Trinerjevo grenko vino SEDAJ! Odlašanje je vselej nevarno, in naposled zakaj trpeti, če vas more Trinerjevo grenko vino oprostiti tiste nadloge zanesljivo in hitro? Imejte tudi druga zanesljiva Trinerjeva zdravila doma, kakor naprimer Trinerjev Liniment, Trinerjev Cough Sedative, Trinerjev Antiputrin, ki je izvrstno izpiralo za vnetja v vratu itd. Dobite jih pri svojem lekarnarju ali trgovcu z zdravili.

Mladost je doba veselja; za delavsko mladino je prvi korak v izkoriščanje. Starost je doba počitka; za delavstvo je to čas zadnjih in najkrutejših prevar.

Ljudje s kilo, ne nosite pasu.

STUART PLAPAO PADS so različni od pasov, ker je to že z zdravilom namazan oblonk, ki ima namen, da drži prizadete dele telesa na mestu. Tu ni jermenov, podlag, lubja in perja, zato ne more pritiskati, zmi- kati se ali drgniti ob kožo. Na tisoče trpe- čih se je lečilo doma z najboljšim uspehom, ne da bi jim delalo sitnosti pri delu, in poka- zalo se je, so ozdravili že zelo stare kile. Mehko kot baršun, z lahkoto nameščeno in ceneno.

Poskusite njegovo vrednost na sebi. Pišite poštno karto še danes in z obratno pošto Vam bo poslan na preizkus PLAPAO, s knji- žico, ki jo je spisal Mr. Stuart, v kateri piše o metodi, ki je dobila v Rimu diplomu z zlato medaljo in v Parizu prvo nagrado in bi se morala nahajati v rokah vsakega, ki trpi na tej strašni bolezni. — Pišite na:

PLAPAO LABORATORIES,

3255 STUART BUILDING, ST. LOUIS, MO.

LAWNDALE CLOTHING HOUSE

3649-51 W. 26th Street,
CHICAGO, ILL.

Priporočam Slovincem svojo bogato zalogo mož- kih in deških oblek, srajc, klobukov, čepic, ovrtni- kov, spodnje obleke itd. itd.

Cene zmerne — Postrežba točna.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE ST.,
CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potreb- ščin kot regalij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih zastav, bodisi slovenskih, hrvat- skih ali ameriških, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Ve- lika zaloga finih COLUMBIA GRA- FONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav. Za obilna naročila se toplo priporočam.

Čitanje Proletarca bi delavcem veliko več zaleglo, če bi čitali mirno in prevdarili vse, kar čitajo, pa pre- čitali kakšen članek tudi po večkrat. Površno čitanje daje čitatelju napačne vtiske.

Privatni kapitalizem je bil ne- sposoben, da bi bil izpolnil te ogromne naloge, ki jih je vojna nalagala deželi. Praksa je to po- kazala. Ali so naloge miru manj važne od vojnih?

Cerkev je priznala, da se suše zemlja okrog solncea. Cerkev ho še priznala, da je družba enako- pravnosti opravičena in boljša od razredne družbe. Le da prihaja cerkev večinoma z vsakim pri- njem prepozno.

NAROČNIKE,

ki jim je naročnina potekla, prosi- mo, naj jo takoj obnove. Ne ka- kajte tirjatve iz upravnistva. S točnostjo nam prihranite delo in ob enem pomagajte listu, ki v ta- silih te draginje tako zelo potreba- je pomoči.

CENIK KNJIG,

poslovne knjige, romani, povesti in črtice.

ENJ. (H. Barbusse), 337 strani, trdo vezana....	\$1.60
ITA IN CILJI, knjiga posvečena Simon Gregorju, (Dr. Dom. Stribrny), 152 strani, mehko vezana	.60
MO ŽIVLJENJA, (Ivan Cankar), 230 strani, trdo vezana	1.20
ADJE GNEZDO, (Vladimir Levstik), 219 strani, trdo vezana	1.00
ME ŽIVLJENJE, (Ivan Cankar), broširana, 168 strani, 60c; vezana v platno	.85
ETNIKOVA TRILOGIJA, Ivanu Cankarju v spomin. (Alojz Kraigher), 134 strani, broširana, trdo vezana v platno	1.00
AVLJICE, (Oskar Wilde), 162 strani, trdo vezana	1.00
MEZ ZARJE, (Milan Pugalj), 176 strani; trdo vezana	.90
DOBE IZ SANJ, (Ivan Cankar), 165 strani, trdo vezana	1.10
SHINJA PRI KRALJICI GOSJI NOŽICI, (Anastasia France), 298 strani, trdo vezana	1.10
CONFESIJE LITERATA, (J. S. Machar), zbirka spisov, trdo vezana	.75
LOIS (Lois Coloma), roman, 269 strani, trda vezba	.95
VESTICE, (Rabindranath Tagore), broširana	.40
ARINDIJSKE PRIPOVESTI, s slikami, (Jos. Suchy), broširana	.35
ESMI ŽIVLJENJA (Fran Albrecht), trda vezba	.60
ROVŠKA KUCHARICA. (J. Š. Baar), povest, trda vezba	1.00
EDALCI. (Ivan Molek), povest, 304 strani, vezana v platno	1.75
FISA. (Leonid Andrejev), drama v štirih dejanjih	.60
SKICA AGIČEVA. (Ks. Šandor-Gjalski), povest, 100 strani, broširana 90c, vezana v platno	1.30
Č. (P. Chocholoušek), zgodovinski roman, 616 strani, broširana \$1.10, vezana v platno	1.60
TEZ IZ RDEČE HIŠE. (Aleksander Dumas star.), zgodovinski roman, 504 strani, broširana \$1.00, vezana v platno	1.50
OVICA. (I. E. Tomić), povest, 330 strani, broširana 90c, vezana v platno	1.30
ON CORREA. (G. Keller), roman	.30
TO LET SLOVENSKE LIRIKE. (C. Golar), vezana v platno	1.10
LIZOFKA ZGODBA. (Alojz Jirasek), trda vezba	.50
MONOŽEC IN DRUGE ZGODBE. (Karl Ewald), s slikami, trda vezba	1.10
LEM. (G. Meyrink), roman, trda vezba	1.00
EPTAMERON. (Margareta Valoisika), povest, broširana	.55
ANI PANTER. (M. Pugalj), povest, trda vezba	1.00
KE. (Henrik Mann), novele, trda vezba	.60
TRUP IZ JUDEJE. (J. S. Machar), pesnitev, broširana	.75

stanstvene razprave, politični in gospodarsko-socialni spisi, učne in druge knjige in brošure.

OT K SOCIALIZMU, (Dr. Oto Bauer)	.20
LI JE RELIGIJA PRENEHALA FUNKCIONIRATI? Debata	.30
ETOVNA VOJNA IN ODGOVORNOST SOCIALIZMA. (Etbin Kristan)	.80
OD V BUDDHIZEM, (Jos. Suchy)	.20

NALEZLJIVE BOLEZNI, (Dr. E. Mayer)	.30
MODERNI POLITIČNI RAZVOJ, MODR. GOSP. RAZVOJ SOCIALIZMA, (Dr. Jos. Ferfolja)	.10
ZDRAVJE, zdravstvena revija za pouk o zdravstvu in zdravljenju bolezni, letnik 1921	1.00
ZDRAVJE, jan.-feb. in marčna izdaja, leto 1922, vsaka po	1.0
V NOVO DEŽELO. (Etbin Kristan)	.30
KATOLIŠKA CERKEV IN SOCIALIZEM	.30
PROLETARIJAT	.15
KDO UNICUJE PROIZVAJANJE V MALEM	.20
DRŽAVA PRIHODNOSTI	.20
SOCIJAL. KNJIŽNICA (dva snopiča)	.10
ZADRUŽNA PRODAJALNA ALI KONSUM	.10
O KONSUMNIH DRUŠTVIH	.10
ZBIRKA RUDARSKIH IN FUŽINSKIH IZRAZOV, (J. Bezljaj)	.30
KRATKA SRBSKA GRAMATIKA, (Dr. Josip Mencej)	.25
SRBSKA POČETNICA, (J. T.)	.50
PSIHIČNE MOTNJE NA ALKOHOLSKI PODLAGI. (Ivan Robida), broširana	.90
SPOL-LJUBEZEN-MATERINSTVO, (Prof. dr. Z. Zahor), trda vezba	.40
ANGLEŠKO-SLOVENSKI BESEDNJAK. (Dr. J. F. Kern)	5.00
ZA STARO PRAVDO. (Fran Erjavac)	.60
ZAKON BIOGENEZIJE. (J. Howard Moore, prevel I. M.)	1.50

Razno.

TRIJE LABODJE, ilustrirana revija	.40
"KRES", št. 5. — 6. (Cankarjeva številka)	.25
O ZDRAVSTVENIH NALOGAH SOC. ZAVAROVANJA, (Dr. Demet. Bleiweis-Trsteniški)	.10
"KRES", št. 8.	.15
KRES, št. 9, 10	.25
DEMOKRACIJA, (Cankarjeva številka)	.10
AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR, letnik 1922, mehko vezan 75c, vezan v platno	1.00
PROLETAREC, letnik 1921, vezan v platno	6.00
NAJNOVEJŠE INFORMACIJE O DOBAVI DRŽAVLJANSTVA ZEDINJENIH DRŽAV	.40
AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR, vezan v platno, letnik 1919, 50c; letnik 1920, 65c; letnik 1921 mehko vezan	.75
"PROLETAREC", vezan, letnik 1919, \$6.00; vezan, letnik 1920	6.00
CANKARJEVA SLIKA na dopisnicah, 2 za 5 c. (Imamo jih dvojne vrste.)	

Angleške knjige.

THROUGH THE RUSSIAN REVOLUTION, (Albert Rhys Williams), s slikami, 311 strani, vezana v platno	2.00
100%. (Upton Sinclair). Povest patrijota	1.20
THE BRASS CHECK. (Upton Sinclair). Študija ameriškega žurnalizma, vezana v platno	1.20
THE PROFITS OF RELIGION. Razprava o izrabljanju ver za privatne interese	1.20
"DEBS, HIS AUTHORIZED LIFE AND LETTERS". (David Karsner), vezano v platno, ...	1.20

Naročilom priložite poštni ali ekspresni money order, ček ali gotovino. Za manjša naročila lahko pošljete poštne znamke.

PROLETAREC,

3639 W. 26th Street

Chicago, Ill.

CENIK KNJIG.

(Nadaljevanje s 15. strani.)

JIMMIE HIGGINS, spisal Upton Sinclair, poslovenil Ivan Molek, 481 strani, ljevo vezana v platno	1.00
SLOVENSKO-ANGLEŠKA SLOVNICA, izdala in založila Književna matica SNPJ., 364 strani, vezana v platno	2.00
SOCIALIZEM IN VERA, spisal Zvonimir Bernot, 128 strani, mehko vezana 50c, trdo vezana	.65
RDEČI PILOT, mesečnik prevratne mladine za duhovno revolucijo, izbaja v Ljubljani, prva in druga številka	.05
KAZAKI, (L. Tolstoj), broširana, 308 strani	.75
POVESTI MAKSIMA GORKEGA, broširana, 210 strani	.75
TRI POVESTI, (L. Tolstoj), broširana	.35
TARAS BULJBA, (N. Gogolj), trdo vezana, 206 strani	.70
IGRALEC, (F. M. Dostojevskij), broširana, 264 str.	.60
ZADNJA KMEČKA VOJSKA, (August Senoa), broširana, 378 strani	.75
KOBZAR, (Taras Sevčenko), trdo vezana, 288 str.	.85
KAKO SEM SE JAZ LIKAL, (Jakoba Aleševca spisi), trije zvezki, vezani v platno, I. zvezek 85c; II. zvezek \$1.00; III. zvezek 75c; vsi trije zvezki skupaj	2.60
JOSIP JURČICA ZBRANI SPISI, trda vezba, IV. zvezek, \$1.00; V. zvezek 75c; VI. zvezek, 85c; vsi trije zvezki skupaj	2.60

DETROITSKIM SODRUGOM.

Seje slov. socialističnega kluba št. 114, JSZ, se vrše vsako četrto nedeljo v mesecu v Hrvatskem domu, 1329—31 Kirby Ave., ob 9. uri dopoldne.—Na dnevnem redu so vedno važne stvari, ki se morajo rešiti. Udeležite se teh sej polnoštevilno in pripeljte seboj svoje prijatelje. — Učvrščujmo našo postojanko s tem, da pridobivamo novih članov. — Organizator.

Edini

Jugoslovanski pogrebni in balzamovač

Za tiste, ki nimajo doma prostora za postavljanje mrtvaških odrov, imamo urejeno posebno kapelo.

Na razpolago kočije in avtomobili ob vsakem času.

JOSIP PAVLAK

1814 So. Throop St., Chicago, Ill.

Telefon Canal 5903.

"THE MILWAUKEE LEADER"

Največji Ameriški socialistični dnevnik.

Naročnina: \$6.00 za celo leto, \$3.00 za pol leta in \$1.50 za tri mesece.

Naslov: 532 Chestnut Street, MILWAUKEE, WIS.

SEVEROVA ZDRAVILA VZDRŽUJEJO ZDRAVJE V DRUŽINAH.

Hude Bolečine

revmatične hitro olajšate, če rabite

SEVERA'S GOTHARDOL

Zanesljivi liniment

Istotako uporaben je za izvinjenje, otekline, za otrpnelost, in ohromelost bolnih mišic ter udov.

CENA 30 IN 60 CENTOV

Vprašajte v lekarnah.

W. F. SEVERA CO.
CEDAR RAPIDS, IOWA

John Plhak & Co.

1151-1153 W. 18th Street

Chicago,
Illinois.

Modna trgovina. Velika zaloga moških, ženskih oblek, izdelanih po najmodnejšem kroju. Cene nizke.

SLOVENSKA BANKA

Zakrajšek & Češark

70 — 9th Ave.,
New York City

pošilja denar v stari kraj hitro, zanesljivo in po nizkih cenah,

prodaja vozne listke za vse važne prekomorske linije, in

opravlja vse druge posle, ki so v zvezi s starim krajem.

Postrežba točna in solidna.

Edini slovenski pogrebni

MARTIN BARETINČIČ

324 BROAD STREET

Tel. 1475

JOHNSTOWN, PA.